

**T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE 12 HAFTALIK RİTİM EĞİTİMİ
ÇALIŞMASININ ÖZGÜVEN GELİŞİMİ VE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ
ÜZERİNE ETKİSİ**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

SERKAN KARDAŞ

DR.ÖĞR.ÜYESİ REŞAT SADIK

TEMMUZ - 2019

DÜZCE

KABUL VE ONAY

**Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Lisans Programı Çerçevesinde yürütülmüş olan
“Ortaokul Öğrencilerinde 12 Haftalık Ritim Eğitimi Çalışmasının Özgüven Gelişimi ve Problem
Çözme Becerisi Üzerine Etkisi”**
adlı çalışma, aşağıdaki jüri tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tarihi: 12/07/2019

TEZ SINAV JÜRİSİ

Dr. Öğ. Üyesi Reşat SADIK
Düzce Üniversitesi
Başkan

R. Sadık

Dr. Öğ. Üyesi Ömer SIVRIKAYA
Düzce Üniversitesi
Üye

Ö. Sivrikaya

Dr. Öğ. Üyesi Atakan ÇAĞLAYAN
Gedik Üniversitesi
Üye

A. Çağlayan

Yukarıdaki Tez, Yönetim Kurulunun *28/08/2019* tarih ve *2019/278* sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Adnan ÖZÇETİN
Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürü

A. Özçetin

BEYAN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokul Öğrencilerinde 12 Haftalık Ritim Eğitimi Çalışmasının Özgüven Gelişimi ve Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkisi” adlı çalışmamı, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12.07.2019

SERKAN KARDAŞ

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim süresince donanımı, bilgi birikimi, deneyimleriyle bana yön veren ve tez çalıőmam boyunca bilimsel katkılarını esirgemeyen danışmanım Sayın Dr. Öğ. Üyesi Reşat SADIK hocama, Tez çalıőmalarım süresince desteklerini her zaman yanımda hissettiğim jüri üyelerim Sayın Dr. Öğ. Üyesi Sevda ÇİFTÇİ, Dr. Öğ. Üyesi Atakan AğLAYAN' a, lisansüstü, eğitimim süresi içerisinde deneyim ve bilgilerinden yararlandığım tüm hocalarıma, Her konuda desteklerini esirgemeyen ve hep yanımda olan sevgili eşim Dr. Öğ. Üyesi Nurgül TEZCAN KARDAŞ'a, bu zorlu süreçte hayatıma renk katan minik kızım Masal lina KARDAŞ, ailem ve arkadaşlarıma, Teşekkür eder őükranlarımı sunarım.

Serkan KARDAŞ

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE 12 HAFTALIK RİTİM EĞİTİMİ ÇALIŞMASININ ÖZGÜVEN GELİŞİMİ VE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ ÜZERİNE ETKİSİ

Serkan KARDAŞ

Yüksek Lisans Tezi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğ. Üyesi Reşat SADIK

Temmuz 2019, 80 Sayfa

Yapılan araştırma Ortaokul Öğrencilerinde 12 haftalık ritim eğitimi çalışmasının özgüven gelişimi ve problem çözme becerisi üzerine etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ortaokul öğrencilerinin Özgüven Düzeyleri ve Problem Çözme Becerilerini ölçmek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen demografik özelliklerin sorulduğu kişisel bilgi formu, Akın (2007) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Özgüven ölçeği ve Serin ve ark. (2010) tarafından geliştirilen Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. 33 madde ve iki alt boyuttan oluşan Özgüven ölçeğinin güvenilirlik katsayısı ölçeğin tamamında .83, iç öz güven alt boyutunda.83 ve dış öz güven alt boyutunda .85'tir. Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri (ÇPÇE) ise, "Problem Becerisine Güven" i ifade eden 12 maddeden, "Öz Denetim" 'i ifade eden 7 maddeden ve "Kaçınma"yı ifade eden 5 maddeden olmak üzere 24 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Her iki ölçekte 5 li likert tipindedir. Araştırmaya Sakarya ilinde eğitim gören 159 erkek 126 kız öğrenciden oluşan toplam 285 ortaokul öğrencisi gönüllülük esaslı katılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilere 12 hafta boyunca ritim eğitimi programı uygulanmıştır. Yarı deneysel olarak kurgulanan çalışmada, ölçekler program başlamadan önce ve 12 hafta sonunda tekrar uygulanarak ön test ve son test verileri elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Yapılan normallik analizleri sonucunda normal dağılım gösterdiği tespit edilen verilere parametrik testler uygulanmıştır. İki ölçeği ilişkisinin tespitinde Pearson Corelation testi kullanılırken, değişkenler açısından yapılan testlerde T-Testi ve Tek Yönlü Varyans analizlerine başvurulmuştur. Yapılan testler sonucunda uygulanan programın son testleri lehine anlamlı sonuçlara rastlanmıştır. Değişkenler açısından önemli farklılıklar gözlemlenmezken Elde edilen veriler ışığında ritim eğitimi programının ortaokul öğrencilerinde özgüvenleri ve problem çözme becerileri üzerine olumlu katkılar sağladığı söylenebilir

Anahtar Kelimeler: Ritim Eğitimi, Özgüven, Problem Çözme

ABSTRACT

EFFECT OF SELF-DEVELOPMENT AND PROBLEM SOLVING SKILLS OF 12 WEEKLY RHYTHM EDUCATION STUDIES IN SECONDARY SCHOOL

Serkan KARDAŞ

PhD, Master Thesis, Department of Physical Education and Sports

Supervisor: Dr. Inst. Member Reşat SADIK

July 2019, 80 Page

The research was carried out to determine whether the 12-week Rhythm Training Study has effect on Self-confidence Development and Problem Solving Skills in Secondary School Students. In the study, the personal information form, which was developed by the researcher to measure the Self-Confidence Levels and Problem Solving Skills of secondary school students, was asked by Akin (2007). Problem Solving Inventory for Children was used (2010). The internal consistency coefficients of the self-confidence scale consisting of 33 items and two sub-dimensions were .83 for the whole scale, and .83 and .85 for internal self-confidence and external self-confidence sub-dimensions, respectively. The Problem Solving Inventory for Children (CPI) consists of 12 items that express Güven Trust in Problem Skills,, 7 items that express “Self-Control ve and 5 items that express“ Avoidance 24, and 24 items and 3 sub-dimensions. It is a 5-point likert type in both scales. A total of 285 secondary school students (159 male, 126 female) in Sakarya participated in the study on a voluntary basis. Rhythm training program was applied to the students for 12 weeks. In the quasi-experimental study, pre-test and post-test data were obtained by re-applying the scales before and at the end of 12 weeks. The data were analyzed with SPSS 22.0 package program. As a result of normality test, parametric tests were applied to the data showing normal distribution. While Pearson Correlation test was used to determine the relationship between two scales, T-Test and One-Way ANOVA were used in the tests for variables. As a result of the tests, significant results were found in favor of the last tests of the program. While no significant differences were observed in terms of variables, it can be said that the rhythm education program made positive contributions to self-confidence and problem-solving skills among secondary school students.

Keywords: Rhythm Education, Self Confidence, Problem Solving

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Probleme ilişkin Çözüm Aşamaları ve İlgili Aşamaya Ait Bilişüstü Farkındalık Davranışları Fonksiyonları.....	
Tablo 2: Bilişüstü Farkındalık Stratejilerine Göre Problem Çözme Modeli.....	
Tablo 3: Araştırma Grubuna İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bulguları.....	
Tablo 4: Özgüven Ölçeği ve Problem Çözme Envanterine İlişkin İlk Test Korelasyon Analizi Sonuçları.....	
Tablo 5: Özgüven Ölçeği ve Problem Çözme Envanterine İlişkin Son Test Korelasyon Analizi Sonuçları.....	
Tablo 6: Bağımlı Örneklem Paired Simple T-Testi Sonuçları.....	
Tablo 7: Cinsiyet değişkenine ilişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	
Tablo 8: Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	
Tablo 9: Spor Yapma Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	
Tablo 10: Anne Eğitim Düzeyi Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları.....	
Tablo 11: Baba Eğitim Düzeyi Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları.....	
Tablo 12: Sınıf Düzeyi Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları.....	
Tablo 13: Spor Branşı Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları.....	

İÇİNDEKİLER

BEYAN	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
TABLolar LİSTESİ	V
İÇİNDEKİLER	VII
1.GİRİŞ VE VE AMAÇ	1
2.GENEL BİLGİLER	2
2.1. Sanat ve Müzik Kavramı	2
2.1.1. Sanat ve Sanatta Eğitim.....	2
2.2. Müzik ve Müzikte Eğitim.....	5
2.2.1.Müzik Eğitiminin Çocuk Eğitimindeki Yeri ve Önemi.....	7
2.3. Ritim.....	8
2.3.1. Ritim Algısı.....	10
2.3.2. Ritmin İşlevleri.....	11
2.3.3. Ritim Çalışmaları.....	12
2.3.4. Ritim Çalgıları (Orff Metodu ve Orff Çalgıları).....	15
2.3.4.1. Orff Ezgi Çalgıları:.....	15
2.3.4.2. Orff Ritim Çalgıları:.....	15
2.3.5. Ritim Eğitiminin Amacı ve Çocuk Gelişimine Etkileri.....	16
2.4. Özgüven Kavramı.....	18
2.4.1. Özgüvenin Oluşumu.....	18
2.4.2. Toplumsal Olayların Özgüven Oluşumuna Etkisi.....	19
2.4.3. Özgüven Eğitimi Konusunda Anne Babanın Görevleri.....	19
2.4.4. Özgüvenin Özellikleri.....	19
2.4.4.1. Yüksek Özgüvenin Özellikleri.....	19
2.4.4.2. Düşük Özgüvenin Özellikleri.....	20
2.4.4.3. Özgüven Düzeyine Göre Bireylerdeki Ortak Özellikler.....	21
2.5. Problem Çözme Kavramı.....	21
2.5.1. Problem Kelimesinin Tanımı.....	21
2.5.2. Problem Çözme Becerileri.....	24
2.5.3. Eğitimde Problem Çözme.....	26
2.5.4. Problem Çözme ve Bilişüstü Farkındalık.....	29

2.5.5. Problem Çözme Süreci ve Özellikleri	32
2.5.6. Problem Çözmenin Önündeki Güçlükler.....	25
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	36
3.1. Araştırma Modeli.....	36
3.2. Çalışma Grubu.....	36
3.3. Veri Toplama Araçları.....	36
3.4. Verilerin Analizi.....	36
3.5. Çalışmanın Sınırlılıkları.....	36
4.BULGULAR.....	39
5.TARTİMA VE SONUÇ.....	51
6.KAYNAKLAR.....	54
7.EKLER.....	65
8. ÖZGEÇMİŞ.....	75

1.GİRİŞ VE AMAÇ

Yaşamın ilk yıllarında çocuğun dünyası onun hayatından ve hayallerinden oluşur. Çocuk büyüdükçe ve geliştikçe, varoluşunun deneyimlerini kendi etrafındaki deneyimlerden alır. Kendi benliğinin, bilincine varırken, bulunduğu çevrenin varlığını fark eder ve kendini geliştirmeye başlar. Birey kendi kendinin farkında varabilir ve kendi kendini birey olarak değerlendirebilir. Bu durum benlik kavramının oluşmasına ve gelişmesine sebep olur. Benlik kavramının gelişimi, bireylerin tecrübelerini çevre ile nasıl eşleşip uyum sağladıklarına dayalı dinamik bir süreçtir. Her ne kadar tecrübelerin algılanması, diğer bireyler tarafından değerlendirilmeye ve kabul edilmeye duyulan ihtiyaçtan etkilense de, insanlara tutumlar büyük önem taşımaktadır¹ (Kurtuldu).

Tüm bunlar ışığında gelişen benlik kavramı beraberinde toplumsa kabul arzusunu getirmektedir. toplum tarafından kabul görmek isteyen birey kendine özgü yeteneklerini keşfetmeye yönelir. Doğal yollarla keşfedilenlerin yanı sıra, çevresel faktörler ve yaşamsal döngü getirdiği yeni deneyimler ile kazanılan donanımlar, kişinin kendine güveninin artmasına olanak sağlar. Bu durum özgüvenin oluşmasına yardımcı olur.

Özgüven; kişinin kendine verdiği kendi bakış açısı ile değerlendirmesi ve kendi hakkındaki olumlu veya olumsuz yorumlamasına denir. Kendimiz ile ilgili pozitif duygular hissetmemiz sonucu ortaya çıkan hareket etme eylemi şeklinde de düşünülebilir. Ayrıca bir kişinin yapabileceğini, kendine olan inancı da özgüven olarak tanımlanır. İstenen davranış her şey olabilir, o davranışın yapılabilmesi için bireylerin yeteneklerine, kendine olan inançlarıdır. Özgüvenin oluşması, bireyin kimlik kazanmaya başladığı ve kendi başına bir şeyler başarabilme arzusunun yüksek düzeyde yaşandığı ergenlik dönemlerinde daha fazla boy gösterir. Bu dönemde yeteneklerinin farkın varan çocuklar ileriki süreçte her türlü tercihlerini daha bilinçli yapar hale gelecektir. Özgüven gelişimine destek verecek sosyal faaliyet ve/veya etkinlikler bu sürecin daha nitelikli bir şekilde geçirilmesine yardımcı olacaktır. Bu noktada sosyalleşmeye önemli araç olan spor ve müzik devreye girmektedir. Müzik sosyal gelişim, kendine güven ve kendisi ile barışıklık olma açısından büyük önem arz etmektedir. Bilinmektedir ki müziğin temelini oluşturan ritim olgusu aynı zamanda

birçok sportif branşın başarısını olumlu yönden etkilemektedir. Yapılan birçok bilimsel çalışma ritim eğitimi egzersizlerinin beynin iki lobunun da etkili şekilde kullanılabilmesine önemli katkı sağladığını göstermiştir. Bu durum beraberinde başarıyı, başarı ise kendine güvenin artışı getirmektedir.

Zihinsel süreçleri etkili bir şekilde kullanabilme becerisi karşılaşılan zorluklarla baş edebilme noktasında alternatif çözüm yollarına da olanak sağlayacaktır. Bir şeyleri başarabileceğine duyulan inanç, beraberinde problemlerden korkmak, kaçmak ve/veya yok saymak yerine çözüm yolları aramayı getirecektir. Tüm bunlar çerçevesinde toplumun bir bireyi olmayı gerektiren sosyalleşmenin en önemli öğelerinden olan kendine güven ve problem çözme becerisinin varlığı, toplumsal yer edinmeden bireylere hareket alanı sağlayacaktır.

Tüm bu bilgiler ışığında kurgulanan çalışma; kişiliğin oturmaya başladığı ergenlik döneminde öz güven ve problem çözme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacak çözüm önerileri getirmeyi amaçlamaktadır. Yapılan birçok çalışma ritim eğitimi egzersizlerinin bireylerin zihinsel, psikolojik ve fizyolojik açıdan yeterliliklerini olumlu yönde etkilediğini ve gelişimlerine büyük katkı sağladığını göstermektedir. Yapılan çalışmada ise kişiliğin bileşenlerinden olan özgüven ve problem çözme yeterliliklerin ritim eğitimi çalışmalarından ne şekilde etkileneceği tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Sanat ve Müzik Kavramı

2.1.1. Sanat ve Sanatta Eğitim

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana geçen süreye bakıldığında, sanatın insanla doğan, insanın ihtiyaçlarından biri olarak karşımızda olduğu görülmektedir.

Sanat'ın tanımını Levent²: “İnsanın yapısında olan ve insanın kendi kimliğinde varolanı ortaya çıkarmak istediğinde kendisini dışarı vuruşunda bir araç niteliğinde kullandığı unsur” olarak açıklamaktadır.

Bilen'e³ göre sanat; insanın içinde doğup büyüdüğü kültürel ve toplumsal çevrenin önemli bir parçası olup, insanlığın ilk varoluşundan gelişmeye başlamış, insanın topluma katılmasında, kendisini aşmasında önemli bir araçtır.

Yılmaz⁴ ise; Sanatı bir anlatım aracı olarak ifade etmiştir. İfade edilmek, anlatılmak istenenler; maddeyle söz, ses ve hareketlerle şekil kazanır demektedir. Böylelikle bir heykel basit bir taş bloğu değildir artık, bir melodi başboş sesler olmaktan, bir resim boya kütlesi olmaktan, bir şiir ise rastgele sözler dizisi olmaktan çıkar ve sanatın kendine has dünyasında anlamlanır.” şeklinde tanımlamaktadır.

Sanat, her yeni nesili bir önceki nesile bağlar. Dolayısıyla insanlığın sürekliliğini sağlayan önemli noktalardan biridir. Sanat aracılığıyla insan, zengin ve başkalarından farklı düşünme alışkanlıkları kazanır, cesaretine esin kaynağı bulur. Sanat, özel günleri, kutlamaları zenginleştirir, üzüntülerin karşısına bizleri dayanıklı tutar. Keşfetmenin, hazzı ve keyfi tek kaynağı olur.

Hayallerin rejenerasyonu sanat sayesinde olur. Bizim ve gelecek nesillerin hafızasını meşgul ederek, kendimizle ve duygularımızla yalnız kalmamızı sağlar⁵ (Özsoy).

Toplumsal ilişkilerimiz sanatla iyileşir, güçlenir ve sanatla güzelleşir. Sanat, toplumu oluşturan insanları birbirine yakınlaştırır, birbirleriyle kaynaştırır, dostluğu pekiştirir, insanı duyarlı yapar, yüceltir. Bir ülkenin uygarlıkta ulaştığı seviye, sanatta ulaştığı seviyeyle ölçülür⁶ (Aydoğan).

Sanat, hayatın her alanına girmiş, insanlarla iç içe olan bir olgudur. Sanatın yaratıcı, icra edeni, şekil vereni insandır. İletişim aracı olarak görülen sanat, bireylerin ve toplumların gelişmesinde önemli bir görevi üstlenir. Bilgili toplum olabilmenin üç ana yolu; bilim, teknik ve sanata dayanır⁷ (Bektaş). Toplumunu oluşturan her bir ferdin bilgi çağını yakalayabilmesi ve çok hızlı ayak uydurabilmesi için, bilim ve teknik alanlarda olduğu kadar, sanatta da ilerleme göstermelidir. Bilim ve teknik eğitimin yanı sıra, sanat eğitimi de ilkel bilgi toplumunun oluşması için önemli bir etkidir.

Balcı ve Say'a⁸ göre sanat eğitim; “Bütün sanat dallarını kapsayan kuramsal ve uygulamalı yaratıcı eğitim süreci” olarak tanımlanmaktadır.

Gökaydın'a⁹ göre: “Çocuğun hemen hemen her anlamda gelişmesini içeren en güvenilir ortam” olarak tanımlanmaktadır.

Uysal'a¹⁰ göre: “Bireylerin sanatsal ve kültürel alanlarda yetiştirilip, bilinçlendirilme çabası” olarak tanımlanmaktadır.

Uçan'a¹¹ göre ise: “Bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli sanatsal davranışlar edindirme ve/veya bireyin sanatsal davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma süreci” olarak tanımlanmaktadır.

Gençler ve çocuklar sanat ve eğitimi aracılığıyla duymak yerine işitmeyi, bakmak yerine görmeyi, dokunduklarını hissetmeyi, özetlersek farkında olmayı, algılamayı öğrenir. Bilinmelidir ki sanat eğitimi bir nevi “duyarlılık” eğitimi olarakta tanımlanabilir¹² (Yılmaz).

Sanatsal eğitimi almış bireyin; çevresini pozitif yönde değiştirmeye çalışan ve değişen durumlara karşı kolay ayak uydurabilen, paylaşabilen, sorumluluk alabilen, karşılaştığı problemlere farklı boyut kazandıran çözümler üreterek, eleştirel düşünme yeteneği ilerlemiş, çağa eşlik edebilen, üretken bir birey olacağı düşünülmektedir.

Bireylerin estetik duyarlılıklarının gelişmesine, sosyal alışkanlıklar kazanmalarına, yapıcı ve yaratıcı olmalarına yardımcı olacağı düşünüldüğünde, sanatın ve sanat eğitiminin önemi daha da artmaktadır. Sanat eğitimi, her biri farklılık gösteren üç temel alandan oluşur. Bu kollar şöyledir:

a) Fonetik sanatlar eğitimi,

- b) Plastik sanatlar eğitimi,
- c) Dramatik sanatlar eğitimi, şeklinde sıralanmaktadır.

Fonetik sanatlar eğitiminin temel dallarından birini Müzik eğitimi oluşturmaktadır¹³ (Uçan).

2.2. Müzik ve Müzikte Eğitim

Müzik insanın hislerini, fikirlerini, heyecanlarını ve coşkularını belirli yöntemler doğrultusunda seslerle anlatan bir sanat türüdür. Uçan¹³ müziği: “Düşüncelerimizin duygularımızın, tasarım ve izlenimlerimizin, farklı araç gereçlerinde eklenmesi ile belirli durum, olgu ve olayları, belli bir yöntem ve amaç ile, belirli bir güzellik bilincine göre işleyerek seslerle anlatan estetik bir bütün” olarak tanımlamaktadır.

Müzik, insan yaşamını birçok yönden etkiler, geliştirir ve değiştirir. Bu yüzden müziğin insan yaşamındaki yeri ve çok önemlidir. Müzik, insan hayatında farklı amaçlara sahiptir. Bu amaçlar Uçan tarafından: Müziğin kültürel, ekonomik, toplumsal, bireysel, ve eğitimsel amaçları olmak üzere beş grupta birleştirmektedir.

Müziğin birey açısından amacı; bireyin doyumsuz ve dengeli sağlıklı ve başarılı, anlayışlı ve mutlu olması için davranışları veya davranışsal yapıları üzerinde belirli izler bırakan müziksel-estetik /artistik etki ve tepki biçimini kapsar.

Müziğin toplum açısından amacı; kişiyle toplum, toplumsal kesimler ve toplumlar arasında anlaşma, dayanışma, kaynaşma, paylaşma, işbirliği yapma, birleşme ve bütünleşme sağlanmasında müziğin yer aldığı tüm rolleri kapsamaktadır.

Müziğin kültürel açıdan amacı; bireysel ve toplumsal kültürü çoğaltıcı, kültürel özellikleri taşıyıcı ve nesilden nesile aktarıcı, kültürler arası ilişkileri güçlendirerek pekiştirici, genişletip zenginleştirmek ve kültürel kimlik sağlayıcı müziksel yatırım ve etkinlikleri kapsamaktır.

Müziğin ekonomik açıdan amacı; müzik alanında sanatsal karakterlerin korunmasıyla birlikte, gün geçtikçe belirginleşen arz ve talep ilişkilerinin ağır bastığı, ön plana çıktığı çalışma ve düzenlemelerin tümünü kapsamaktadır

Müziğin eğitim açısından amacı; müziğin bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik amaçlarının düzenli, sağlıklı, etkili, verimli ve faydalı bir biçimde gerçekleşmesini sağlayıcı müziksel öğrenme-öğretme etkinliklerini ve bunlara ilişkin düzenlemeleri içine alır¹⁴ (Uçan). Bu amaçların insan yaşamındaki yeri ve önemi düşünüldüğünde müzik, hem çok yararlı bir “eğitim aracı” hem çok etkili bir “eğitim yöntemi”dir¹⁴ (Uçan).

Günümüz de müzik eğitiminde bilinen temel işlevlerden biri, kişileri müziğe açmak ve yöneltmek, bireyleri müzik yoluyla etkilenmesi sağlayarak onların müziğe olan ilgilerini çoğaltmaktır. Uçan¹⁴ müzikte eğitimi "Bireyin genel ve müziğe ilişkin davranışlarında, kendi müziksel yaşantıları aracılığı ile kasıtlı olarak istendik değişiklik meydana getirme ve müziksel kültürleşme, kültürleme, kültürlenme süreci olarak açıklamaktadır. “Bu tanımla da anlaşılıyor ki, müzik eğitimi sürecine giren kişinin müziksel davranışlarında, daha öncesinden belirlenen ilkeler ya da hedefler doğrultusunda belli başlı değişiklikler olması beklenir. Müzik eğitimi bu beklentileri gerçekleştirdiği kadarıyla etkili ve verimli olur”¹³ (Uçan).

Müzik eğitimi yoluyla; bireylerin bu alanda bilgilenmesi, bu bilgiler doğrultusunda yeni davranışlar edinmesi, müziğe sevgi duyması, kötü müzikle iyi müziği ayırt ederek gelişmiş bir müzik zevki edinmesi ve müzikten haz alması hedeflenen davranışlardandır.

Müzik, yaşanılan toplumun bir parçası olduğu kadar o toplumun kültürünün de bir Parçası olarak görülür. Bu nedenle milli duyguların, değerlerin, inançların kazanımı da müzik aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Bu açıdan bakarak yola çıkarsak çocukların kültürlerini, değerlerini, örf ve adetlerini öğrenmelerinde kullanılabilecek en önemli araçlardan birinin müzik olduğu düşünülmektedir.

Bununla birlikte, çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal yönden gelişmelerinde müziğin etkisi, yapılan bilimsel araştırmalarla da ispatlanmış olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece, çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde müziğin yeri ve önemi vazgeçilemeyecek kadar önemlidir denilebilir.

2.2.1. Müzik Eğitiminin Çocuk Eğitimindeki Yeri ve Önemi

“Doğan her birey, ilk aylarından başlayarak müziğe ilgi duymaya başlar. annesinin söylediği ninnilerle başlayan bu ilgi, günler ilerledikçe, televizyondan, radyodan, çevreden duyduğu, evde, okulda sokakta işitip, öğrenip söylediği müziklerle beslenir”¹⁵ (Sun ve Seyrek).

Çocukların önemli bir bölümü müzikte orta yeteneğe sahiptir. Çocukların yetenekleri baz alınarak oluşturulan incelemeler, yeteneksiz ve çok yetenekli çocukları istisna olarak kabul etmektedir. Bu istisnalar haricinde kalan çocukların az çok müziğe yetenekleri vardır.

Müziğe ilişkin yetenek düzeyleri ne olursa olsun tüm çocuklar müziğe ilgi duyar. Bazıları enstrüman çalmak, bazıları şarkı söylemek, bazıları da dans etmek veya müzik dinlemekten çok hoşlanır. Öğretmenin başlıca görevlerinden biri de çocuğu analiz ederek ilgi ve yetenekleri çerçevesinde çocuğun kendisini en iyi şekilde ifade edebileceği alanlara yönelmesini sağlayarak yol göstermektir¹⁶ (Tufan ve Sökezoğlu).

İlköğretim eğitim programında yer alan müzik, resim ve beden eğitimi gibi dersler çocuğun çok önemli toplumsal ihtiyaçlarından biridir. Bu dersler sayesinde çocuk, sosyal davranışları, geçimli ve anlayışlı bir insan olmayı, görgü kurallarını, başkalarının haklarına saygı duymayı, paylaşmayı ve sabırlı olmayı öğrenir.

Çok hızlı bir şekilde değişen çağa ayak uydurabilmek için özgür iradeye sahip, düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilen, yenilikçi bireylerin yetişmesi gerekmektedir. Bu da bireyin içinde var olan yaratıcılık özelliğinin ortaya çıkması ve bu özelliği ilerletmesi ile mümkündür. Müzik, yaratıcı etkinlik çalışmaları için bize önemli ipuçları vermektedir. Kişinin duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde, kişiliğini ve yeteneklerini daha derinlemesine tanıyıp ilerletmesinde, iyiye ve güzele yönelmesinde müziğin etkisi es geçilemeyecek bir gerçektir¹⁷ (Uçal).

Müzik eğitiminin bugünkü durumu aynı hedeflere ulaşmayı amaç edinmekle birlikte, bu hedefleri gerçekleştirme noktasında yetersiz kalmaktadır. Çoğunlukla teorik bilgi iletim ve/veya kulaktan şarkı iletimi ile öğretim ile gerçekleştirilen müzik içerikli dersler, öğrencinin daha çok beyin işlevleri geektiren bilişsel yönünü öne çıkartmakta, bu durumda diğer davranışlarının daha az gelişmesine ve/veya gelişmemesine sebep olmaktadır. Müziğin eğitim alanında yer alması gereken çalma, işitme ,yaratıcılığı ilerletme, müzik dinleme ve drama etkinliklerine yeterince yer verilmediği fikri

çerçevesinde; toplumların ilerlemesinde önemli bir yeri olan müzik eğitiminin devam ederek değerlendirilmesi, dönemin gereklerini yerine getirmesi ve buna bağlı olarak da yeni öğretme-öğrenme etkinliklerini geliştirmesi gerektiğine vurgu yapılmalıdır. Yeni öğretme-öğrenme etkinlikleri, içinde ritim, hareket, dans, oyun ve şarkı öğretimini kapsamalı, müziği çocuğa bu aşamalarla öğretmeli ve sevdirmelidir¹⁶ (Tufan ve Sökezoğlu).

Çocuğun ritim eğitimi alması, onun ritim duygusunun ve dolayısıyla kulak duyarlılığının ilerlemesini ve gelişmesini sağlar. Müzik yoluyla hareket etmesi, enerjisini pozitif yönde harcamasına; bireysel çalgı çalması, kişisel doyum eşiğine ulaşmasına, ritim-melodi duygusunun ilerlemesine; toplu olarak şarkı söylemesine, sesini denetlemeyi kavramasını, arkadaşlarına eşlik edebilmesine, birlikte iş yapmanın hazzını tatmasına ve toplumla uyum içinde olması gerektiğini anlamasına yardımcı olur. Bu yollarla çocuk, birlikte iş yürütmenin gerektirdiği disiplin alışkanlığını kazanacak, özgüven duygusunu geliştirecektir.

Şarkı söylemek, çalgı çalmak, dans etmek, farklı devinimlerde bulunmak gibi etkinliklerin, çocuğun bedensel ve psikomotor gelişime yardımcı olur. Bu durum yapılan araştırmalar ile kanıtlanmıştır. Küçük yaşlardan itibaren kaliteli müziklerle büyüyen çocuklar, ileriki hayatlarında müzisyen olmasalar bile, kaliteli müzikten anlayan, kaliteli müziği seven ve seçen yetişkinler olacaklardır.

2.3. Ritim

Ritim kavramını tanımlayan kaynakları incelediğimizde, birbirine çok benzeyen birden fazla tanıma denk gelebiliriz. İncelemeye başladığımızda Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğünde "ritim, olayların düzenli aralıklarla tekrarlanması niteliği, düzenlilik..." olarak tanımlanmıştır (TDK,2018)

Ritim; bir dizede, notada vurgu, uzunluk veya ses özelliklerinin, durakların düzenli bir olarak tekrarlanmasından meydana gelen ses uygunluğu, tartım, dizem olarak açıklanmaktadır.

Evrenin doğal dengesi içerisinde en önemli etkenlerden biri ritimdir. Ritim, hayatın her noktasında çok büyük önem taşıyan, yokluğunda veya dağılmasında ciddi problemleri, hatta yok oluşları ortaya çıkarabilecek bir dengedir. Bütün evren devamlı ve ritmik bir

hareket sayesinde varlığını sürdürür. Dünyanın dönüş ritminde artmayı, durmayı veya yavaşlamayı düşünmek bile korkunçtur. Hayat boyu bu ritmin devamına bağlıdır¹⁸ (Morgül).

Ritim müziğin temelidir, müziğin özüdür. En az iki sesin peş peşe gelmesiyle ritim doğar. Konuşken bile bir ritim vardır. Başarılı bir konuşmacı güzel ve etkileyici olmak için ritme önem verir. Bu öncelikli durum müzikte iyice ön plana çıkmaktadır. Çocuk oyurduğu yerde sessiz kalarak müziği dinlemek yerine hareket etmek ister. Müzik duyduğunda çocuk, ezgileri tekrarlayamayabilir, ancak ayaklarıyla, elleriyle veya tüm vücuduyla tempo tutmaya çalışarak eşlik eder. Bu şekilde ritmi, zamanın seslerle, düzenli aralıklarla bölünmesi olarak tanımlayabiliriz¹⁹ (Machlis and Forney).

Ritim ve tempo, müziğin temel taşlarından. Bu temel müzikal uyarıyı algılama ve tepkide bulunmada çocukların şaşırtıcı bir şekilde yetişkinlere benzer becerilere sahip olduğu görülmektedir. Herkes doğuştan itibaren müziksel yeteneklerle donanımlıdır ve müzik onun diğer müzik harici yeteneklerini geliştirmesi için bir araçtır. Bu nedenle erken yaşlarda başlayan ve devam eden müzik eğitimi beynin müziksel fonksiyonlarının düzenlenmesine katkıda bulunur²⁰ (Özmenteş).

Müzik sanatının iki ana ögesinden biri olan ritmin, okul öncesi dönemdeki eğitimde birçok yararı mevcuttur. Ritim, büyük ve küçük kas gruplarının gelişimini sağladığından dolayı başta duyuşsal gelişimi, yani tempo ve ritim kavramlarının algılanmasını sağlar. Kulak eğitiminin en temel ögesi ritimdir. Ritim, bireyin doğuştan getirdiği bir duyudur²¹ (Akkaş).

Okul ve öncesi ritim eğitiminde, müzik için geliştirilen sembolleri ve zaman işaretlerinin kavranması oldukça zordur. Bu durumda Ritim, vuruşlarla, hareketlerle, sözcüklerle ifade edilebilir. Ritme ilişkin kabiliyetin geliştirilmesi için zorunlu olan nokta beden hareketleri ve ritmik enstrümanların kullanımınıdır. Örnek verilecek olursa, ayakları veya elleri birbirine vurmaya, bedenün çeşitli yerlerine veya sıra, masa sandalye gibi bir eşyaya ses çıkartacak şekilde vurmaya, başın, kolların veya bedenün sağa sola, öne arkaya eğilmesi, sallanması haliyle ortaya çıkan fiziki hareketler, ritim aletleri ile yapılan ritim vuruşları ve benzerisi gibi²² (Ömeroğlu ve diğerleri).

2.3.1. Ritim Algısı

Algı, “bir olay ya da bir nesnenin varlığını duyu yolu ile sade bir biçimde bilinç alanına almak” şeklinde açıklanabilir. İnsan doğduğu andan itibaren bütün hayatı boyunca duyularını kullanarak çevresinde olup bitenleri anlamak, yorumlamak ve yeni durumlara ayak uydurabilmek için algıyı kullanır²³ (Mertoğlu). Algı çocukların gelişiminde birçok noktada etkili olmaktadır. Özellikle anlama ve kavramanın gelişiminde önemli bir yeri oluşturur. Dikkati yönlendirir, bir noktaya toplar ve süresini uzatır. İşitsel algı, dinleme becerisinin çoğalmasına, görsel algı, algılananların bellekte muhafaza edilmesine, dokunma algısı, çevresindekilere dokunarak tanınmasına ve diğer duyuların kullanımı sırasında onlara öncülük etmesine yardımcı olur²¹ (Akkaş).

Birey olarak insan, içinde bulunduğu çevrede bir titreşimler ortamında yaşamını sürdürür. Bu ortamın en önemli maddelerinden biri ses titreşimleridir. Kulağa gelen titreşimler, yani işitsel uyarılar, herhangi bir nesnenin (sistemin) titreşmesinden ortaya çıkar. İnsan kulağı, genel olarak saniyede 20’den az, 20.000’den fazla olan ses titreşimlerine karşı duyarlı değildir. Bu nedenle günümüz insanı, ortalama olarak saniyedeki titreşim sayısı 20 ile 20.000 arasında olan sesleri duymakla sınırlıdır. Kulağa gelen ses titreşimleri, kulaktan girip sinir yollarından devam ederek beyne ulaşır ve böylece işitme süreci tamamlanmış olur.

Bu süreç, psikolojik oluşumların en sade öğeleri olan algılamanın fizyolojik boyutudur. Bu fizyolojik boyutun sonunda onunla birlikte algılama da gerçekleşir. Algılama Boyutu beyinde gerçekleşir. Algılamada beyne ulaşmış olan uyarılar kümeler halinde örgütlenir ve aynı zamanda bir anlam kazanmaya başlar. Örgütlemeyi gerektirmeyen sade bir uyarım bile beyinde yorumlanır. Buradan da anlaşıldığı gibi, işitsel duyumlar onlara dayalı algılamanın meydana gelmesini sağlayan fizyolojik oluşumlar bütünüdür. Ses düzeyindeki bir işitsel uyarıcının başlıca özellikleri şu şekildedir:

- Yükseklik (tizlik-peslik)
- Tını
- Yeğlilik (şiddet)
- Uzam (süre)
- Oylum (volüm)

Kısaca, tanımlanan işitme ve ona dayalı algılama süreçleri, kuşkusuz daha komplike bir nitelik kazanarak, müziksel uyaranlar ağı içinde yaşamaya devam eden bir bireyin müziksel işitme ve ona dayalı müziksel algılama sürecine dönüşmektedir²⁴ (Uçan).

Ritim algısı, insanın tüm yaşantısında var olan önemli bir unsur olmakla beraber bunun temel beş basamağı vardır. Bunlardan ilk ikisi süre ve vurgu kavramıdır. Bu iki temel öge, ses türüne ve şekline direkt bağlıdır ve ses organları yoluyla gelen ritim uyarılarını içine almaktadır. Üçüncü ve dördüncü temel basamak, işitsel hayat ve motor davranış hayaldir. İşitilen sesleri ve motor davranışları hayalle seslendirmektir. Beşinci temel basamak, doğuştan var olan ve isteği bağlı kalmayan fakat büyük bir çapta organik olan ritim eğilimidir.

Bir melodiyle ritme eşlik etme, insanın doğuştan var olan ve geliştirilebilir bir özelliğidir. İnsanlarda bağımsızlık, serbestlik, yaratıcılık ve şekillendirme gibi kavramlar var eder. Dinlenen müziğin ritmi dikkatli takip edilirse tempo düzeni içten duyulduğunda ve insanın ritim kalıbını algıladığı zaman, bunu motor faaliyete dönüştürerek dans ettiği, ayak vurduğu, el şaklattığı ve bunlara benzer yaptığı belirtilerek bu durumun her insanda görüldüğü kısacası ritme uyma eğiliminin her insanda var olduğu ifade edilmektedir. Müziksel gelişimde erken çocukluk dönemi büyük önem taşımaktadır. Özellikle 4 ve 6 yaş grubu arası ses yüksekliklerini algılama dönemidir. Bu süre boyunca sağlanacak zengin bir müziksel çevre, sonraki müziksel yetenek için önemli bir yapı taş oluşturur²⁵ (Tarman).

2.3.2. Ritmin İşlevleri

Kulak eğitiminin en önemli ögesi olan ritim, her insanın doğumuyla birlikte getirdiği bir olgu olup çevremizde mevcut olan bir doğa olayıdır. Kalbinizin atışında, yürüyüş temposunda, saatin tik-taklarında, konuşmada, nefes alıp vermede, dağlardan akan derelerde hep ritim bulunmaktadır²⁶ (Ürfioğlu).

Ritim, gruplama yoluyla izleme olanağına katkıda bulunur, doğru ve iyi bir gruplama sayesinde çok sayıda küçük gruplar hatırlamak kolay olur. Ritim, dikkat gerilimini ayarlar, insanın bedensel ve ruhsal hayatında ritim çok önemlidir. Bütün davranışlarımız düzenli vuruşlar ve duruşlardan meydana gelmektedir. Ritim, denge duygusu aşılır, ritim simetriye dayanmaktadır. Bu da düzen ve şekil güzelliği oluşturur.

Ritim duygusu insanlarda özgürlük, yaratıcılık, rahatlık, şekil alma gibi kavramlar yaratır. Ritim, bireye güç hissini verir. Ritmin kalıbı öğrenildiği zaman ardından ne geleceği tahmin edilebilir. Bunun nedeni işitsel algının motorik aktivitelere doğal olarak dönüşebilmesidir. Ritim, sesleri izlemeye yönlendirir, heyecanlandırır. Dans hareketi, müziğin ritme uyma dürtüsünün sonucudur. Ritim, uyum eğilimi insanda mevcut olan bir özelliktir. Bu özellik biyolojik bir kuraldır.

Ritim, organizmanın tümünde titreşim yaratır. Ritme uyma eğilimi dolaşım, solunum ve salgılama gibi önemli fonksiyonları etkileyen bir etmendir. Ritim, olay ile imge arasında bağlantı kurar kurar. Ritim, yetenek ve beceri beraberliğinde sanatsal gelişime ulaşır. Basit bir ritim monotondur. Bir küçük ritim denemesi gelişerek büyük çaplı sanat yapıtına transfer olabilir. Ritim uygulamasının spontene sonucu oyundur. Oyunun gidiş yolunu ritim belirler. Sonuç olarak, ritim olgusu komplike olmayan ve zihinsel bir işlemdir. Sadece müzik alanında değil, günlük yaşamda da insanı etkileyen önemli bir kaynaktır²¹ (Akkaş).

Ritmik hareketler bedenin yaratıcı gücünün tamamını birden etkilemektedir. Hareketlerin ritimle uyumlu olabilmesi için koordine edilmiş olmaları gerekmektedir. Bu nedenle hareketler ritmik, koordineli ve hedefe uygun olduğu sürece aktif ve önemlidir. Ritimleri algılama ve tekrarlama konusunda yetenekli ritmik zekayı da peşinde getirmektedir²⁷ (Aktı).

2.3.3. Ritim Çalışmaları

Müzik yapıtlarının iskeletini oluşturan ritim, müziğin en önemli yapı taşlarından biridir. Bir ritim kalıbını (bedeniyle, ayaklarıyla, elleriyle, araçlarla ya da sözlerle tekrarlanabilecek şekilde) öğretilmesine, “ritim eğitimi” denir²⁸ (Sun ve Seyrek). Ritim çalışmaları, bir temponun düzenli bir şekilde tekrarlanarak ritim yapabilme yeteneği ya da müziğin nabzını hissetme zamanlama çalışması şeklinde açıklanmaktadır²⁹ (Wolf).

Okul öncesi eğitim dönemde ritmin, müzikte kullanılan zaman işaretleri ve diğer sembollerle anlaşılması imkansızdır. Ritim, hareketlerle, sözcüklerle ve vuruşlarla ortaya çıkar. Ses ve hareketi etkileyebilecek 7 ritim faktörü bulunmaktadır. Bu faktörler aşağıda belirtildiği gibidir:

- ✓ **Vuruş:** Müziğin genellikle sürekli ve düzenli duygusu,

- ✓ **Vurgu:** Ses içerisinde, tipik olarak düzenli ve açık olan aktiflik ve pasiflik faktörüdür.
- ✓ **Ölçü:** Vuruşu, düzenli bir esas üzerine vurgularla ayırmanın sonuç noktasıdır.
- ✓ **Tempo:** Ses içerisinde vuruşun ve vurgunun gerçekleşme hızıdır.
- ✓ **Süre:** Sesin ve sessizliğin gerçekleştiği zaman diliminin uzunluğudur.
- ✓ **Kalp:** Genellikle vurgu tarafından bölünmüş sürenin sırasıdır.
- ✓ **Deyim:** Bir arada gider görünen seslerin natürel gruplanmasıdır.

Yaratıcı ritim, vuruş, vurgu, süre gibi ritmik faktörleri vurgulayan hareketler biçimidir. Doğru tepki, doğru ritmik hareketi sergilemek anlamına gelmektedir²² (Brown, Akt: Ömeroğlu ve diğerleri). Ritim çalışmalarının çocuklar üzerindeki gelişimine ve etkilerine bakıldığında, çocuğun ritim duygusunu geliştirdiği, duyma yeteneğinin (kulağını) geliştirdiği, dikkatinin geliştirdiği görülmektedir. Aynı zamanda büyük ve küçük kaslarını geliştirirken, psikomotor gelişimini destekler, çocuğun hareketlerinde koordinasyon, çeviklik ve incelik kazanmasına yardımcı olur. Eşlik etme, birlikte çalma, söyleme ve hareket etme becerisini kazandırır ve geliştirir³⁰ (Öztürk).

Çocuklara ritim eğitimi verilirken basitten karmaşığa doğru bir yol izlenmeli, hareket, ses, şarkıya eşlik, müzikle ritmik hareketler aracılığıyla verilmeye çalışılmalıdır. Başlangıçta diğer bireylerden bağımsız bir şekilde hisleriyle hareket eden çocukların, bu bağımsız davranışları, müziksel algıda, ritim tutmanın ilk basamağı olarak kabul edilmelidir. Daha sonra ise çocuklar grup içerisinde, gruba ayak uydurarak ritmi yakalayabilmektedir. Çocukların ritim yeteneğini geliştirmek için deneyimlerini artıracak etkinliklerin sağlanması, ritim yeteneğinin gelişimini arttıracaktır.

Ritim yeteneğinin geliştirilmesinde, davul ritmi ile asker gibi bir sırada yürüme, elleriyle dizlerine vurarak aynı zaman diliminde bir şekilde tempo tutma çalışmaları uygulanabilir. Ritim, şarkılar, tekerlemeler ya da temposu anlaşılır olan bir müzikle ulaşılması zor olmayan bir yetenektir²⁹ (Wolf).

Ritim çalışmaları şu şekilde yapılabilmektedir:

- ✓ Ritim çalışmaları okul öncesi dönemde taklit ve oyun aracılığı ile yapılmalıdır. En başta yürüme, koşma, zıplama gibi temel belli başlı hareketlerinden yararlanılması gerekir. Buna “doğal ritim” denir. Çocuklarla hayal gücünü aktif tutarak yaptığı ritim hareketleri ise, ördek gibi yürüme, kurbağa gibi zıplama, at gibi koşmadır.

- ✓ Okul şarkıları öğretimi ile birlikte ritim çalışmaları yapılabilir. Öğretilen şarkının ritim kalıpları doğru anlaşılamiyorsa o kalıp alternatif öğretim yöntemleri ile çocuklara öğretilbilir. Bununla birlikte çocuklara önce şarkıyı düşünmeleri ve ona ritim tutarak eşlik etmeleri daha sonra ezgiye geçmeleri öğretilbilir
- ✓ Sözel ritim çalışmaları yapılabilir. Burada dörtlük ya da sekizlik notaların anlamsız ta, ti-ti gibi sözel ifadelerin kullanılabilceği gibi bazı tek ve çift heceli kelimelerin ritim çalışması da yaptırılabilir. Bu kelimeler, aile isimlerinden, meyve, hayvan, ya da birçok farklı nesneden seçilebilir. Fakat burada önemli olan, sözcükteki ritmin, hece sayısına ve sözcüğün söylenişine uygun olarak yapılabilmesidir. Örneğin, tek heceli olan “Çan” bir uzun vuruşla, iki eşit heceli olan “İzmit” 2 eşit kısa vuruşla, dört eşit heceli olan “Kastamonu” dört kısa vuruşla, 3 heceli ve heceleri eşit olmayan “Ankara” uzun, kısa, kısa vuruşla, 3 heceli ve heceleri eşit olmayan “terazi” kısa, uzun, kısa vuruşlarla okunur.
- ✓ Ritim çalışmaları müzikle beraber yapılabilir. Müziğe uygun taklit yapma, dans etme, yürüme, hareket etme becerileri gibi.
- ✓ Ritim çalışmaları, çocukların müziğe eşlik etme şeklindedir olabilir. Duyulan bir müziğe ya da söylenen bir şarkıya çocuklar, el ve ayaklarıyla, vücutlarıyla ya da ritim aletleriyle verilen ritim kalıbıyla koordineli hareket ederek yapılabilir.
- ✓ Ritim çalışmaları için müzikle birlikte cimnastik egzersizleri de uygulanabilir.
- ✓ Çocuklardan müziğin ritmine ya da verilen ritme göre hareket etmelere istenir²² (Ömeroğlu ve diğerleri).

Ritim çalışmaları eğitmenin daha önceden belirlediği ritim kalıpları ile yapılır ve eğitmen çocuklara eşlik eder. Çocuklar bu çalışmada bir vurmali çalgıyı kullanır. Eğitmen bir araçla bir ritim kalıbın seslendirir ve çocukların bu ritim kalıbın kendilerinin seslendirmesini ister. Çocuklar bu ritim kalıplarını doğru vurunca eğitmen farklı ritim kalıplarına geçer. Burada önemli olan çocukların eğitmenin çaldığı ritim kalıplarını olabildiğince doğru tekrarlayabilmesidir. Bunun için çocuklara yaptırılacak ritim çalışmalarında kolay ritim kalıplarından komplike ritim kalıplarına doğru aşama aşama ilerlemek doğru olacaktır.

Ritim çalışmaları oyunla beraber de yaptırılabilir. Buna benzer egzersizlerde eğitmen izleyen konumundadır. Her çocuk vurmali çalgılardan birini alır ve onunla etkileşim

geçer. Çocuk, isterse kendi karar verdiği bir ritmi y da öğretmenin vermiş olduğu bir ritim kalıbını söyleyebilir³¹ (Uçan).

2.3.4. Ritim Çalgıları (Orff Metodu ve Orff Çalgıları)

Orff, çocukların yapmaktan zevk aldığı doğal davranışlarından yola çıkarak geliştirdiği Orff-Schulwerk yaklaşımı içerisinde, temel müzik eğitimi için çok büyük bir öneme sahip ve çocukların kendi yetenekleri doğrultusunda aktif müzik yapmalarına imkan sağlayan ezgili-ezgisiz ritim çalgılarını müzik dünyasına kazandırmıştır. Günümüzde bu çalgılara “Orff Çalgıları” denmektedir.

Orff, çocukların müzik eğitiminde ezgili-ezgisiz ritim çalgılarının kullanılabilceği fikriyle, temelleri Güneydoğu Asya ve Afrika’da çalınan bu çalgıları yeniden düzenleyerek bugünkü şekillerine gelmelerini sağlamıştır. Bu çalgıların, Orff Öğretisi içerisinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Metal ve ağaç tuşlu ezgi çalgılarıyla beraber birçok ritim çalgısı da “Orff Çalgıları” adıyla anılan gruba dahil edilmiştir.

Orff çalgıları, ezgi çalgıları ve ritim çalgıları olmak üzere iki grupta incelenmektedir:

2.3.4.1. Orff Ezgi Çalgıları:

a) Ağaç Ezgi Çalgıları: Bu çalgı grubunda, kuru ağaçtan yapılmış, Afrika kökenli, keçe uçlu bagetler ile çalınan ve bas-alto-soprano olmak üzere üç çeşidi bulunan “Ksilofon” yer almaktadır.

b) Metal Ezgi Çalgıları: Bu çalgı grubunda da, tuşları metalden yapılmış, Endonezya kökenli, plastik uçlu bagetler ile çalınan ve bas-alto-soprano olmak üzere üç çeşidi bulunan “Metalofon”; tuşları metalden yapılmış, Jawa kökenli, plastik uçlu bagetler ile çalınan ve keskin parlak bir sese sahip “Glockenspiel” yer almaktadır.

2.3.4.2. Orff Ritim Çalgıları:

a) Ağaç Ritim Çalgıları: Bu çalgı grubu, “Ritim Çubukları”, “Ritim

Kutusu”, “Kastanyet”, “Marakas”, “Tır-Tır”, “Kabasa”, “Tahta Agogo” gibi melodik olmayan çalgılardan oluşmaktadır.

b) Metal Ritim Çalgıları: Bu çalgı grubu, “Çelik Üçgen”, “Metal Agogo”, “Zil”, “Parmak Zili” gibi melodik olmayan çalgılardan oluşmaktadır.

c) Deri Ritim Çalgıları: Bu çalgı grubu da, “Davul”, “Trampet”, “Bongo”, “Timpani”, “Tumba” gibi melodik olmayan çalgılardan oluşmaktadır.

4-5 yaş grubu çocuklarının çok kolay bir şekilde çalabileceği bu çalgılar, uzun bir ön çalışmaya gerek duymadan hemen çalınabilmektedir³² (Say). Ritmik olması, belli ölçüde teknik gelişimi sağlaması, her yaşa uygun olması, doğaçlama için insan sesinin sınırlı yapısından daha elverişli olması, ahenk içinde iş yapma alışkanlığı kazandırması, ansambl ve grupla birlikte müzik yapmaya uygun olması oldukça önemlidir. Özellikle küçük yaş grubu çocuklarının ilgisini çeken oyuncak türü çalgılar olması ve çalgıların üzerinde bildikleri ezgileri aramaya kalkmaları, çocuğa eşlik etme alışkanlığı kazandırması, çocukların yaratıcı yanlarını bulması ve ortaya çıkarması, çalgıların seslerinin sıcaklığı ve içtenliğinden dolayı tınılarının ilgi çekici olması çocukta çalma isteği uyandırmaktadır. Sürekli akortlu yenilemek zorunda olmaması gibi birçok yararlı ve farklı yanları göz önüne alındığında, bu çalgılar, eğitim müziğinde büyük, önemli ve kalıcı bir yere sahiptir.

Okul öncesinden başlayarak daha üst sınıflara kadar, müzik eğitiminde çok önemli bir yere sahip olan Orff çalgıları, ülkemizde de üretilmekte; ilkel, düzeyli ve kalıcı müzik eğitimi vermek isteyen eğitimcilerin, kurumların ve kuruluşların hizmetine sunulmaktadır³³ (Ekici).

2.3.5. Ritim Eğitiminin Amacı ve Çocuk Gelişimine Etkileri

Ritim, müziğin en önemli ögesidir. Çocuğun müzikal gelişimini, sestem önce ritimle başlar. Henüz müzik sesi çıkaramayan bir bebeğin eline aldığı oyuncağa vurarak kendince ritimler yaptığını gözlemleriz. Okul öncesi eğitim döneminde yaptırılacak müzik aktivitelerinin ritimle yaptığını görürüz. Okul öncesi eğitim döneminde yaptırılacak müzik aktivitelerinin amacı, çocuğun birçok gelişimsel alanlarını desteklemenin yanı sıra çocuğun müzik becerilerini de gelişmesini de sağlamaktır³⁴ (Altınok).

Ritim eğitiminde amaç, çocuğa sadece sınırlı ritim kalıplarını öğretmek değildir. Çocuğun ritim duygusunu ve bedensel yeteneklerini geliştirmek onun mutlu

hissetmesine ve kendinde pozitif bir kişilik gelişeceği gibi denge, dikkat, tepki, güven vb. duyguları ile el, kol, ayak, göz, baş gibi organları arasında koordinasyon sağlanmasına, davranışlarında, çeviklik ve incelik kazanması konusunda yardımcı olunur³¹ (Uçan).

Okul yaş grubunda ki çocukların müzik dili, çocuk şarkı ve şarkıları içeren oyunlardan oluşur. Bunlar tüm dünyanın müzikal dağarcığına benzemektedir. Çocuklar anaokulu döneminden sonra ilkö ve orta okul dönemlerinde okullarında, müziksel içeriklerin doğru öğretilmesine imkan sağlayacak şarkı dağarcığını oluştururlar. Söyleyen ve çalan çocuk, müziğin ana fikrini öğrenir. Ostinato, melodik imitasyon, yavaş-hızlı, uzun-kısa, ritmik içten duyması zorlaştırılması, müzikal hafızayı, müziği dinlenmesi, doğaçlama yaparak yaratıcılığı artırıcı çalışmalar yapılır. Bu, çocuğun, duygusal yetilerinin ve zihinsel kabiliyetlerini geliştirmesine destek verir³⁵ (Yiğit).

Okul dönemdeki çocuk için ritim çok önemlidir. Öztürk'ün³⁰ “Okul Öncesi Eğitimde Müzik” adlı eserinde Montessori'den aktarımına göre de “her şey ritimle başlar” açıklaması ritmin önemini açık bir şekilde gözler önüne koymaktadır. Ritim eğitimi ritim yeteneğinin geliştirilmesi için öngörülen bir eğitimidir. Ritim eğitimi, ritim kalıplarıyla yapılmaktadır. Belirlenmiş bir ritim kalıbı, değişik yöntem ve metotlarla, değişik sözlerle ve araçlarla uygulanır. Ritim kalıplarının eğitimci tarafından basitten zora doğru adım adım sıralandırılması gerektiği ve eğitimde bu sıralamaya uyulması, eğitime öğretmek, çocuklara da kavramak açısından kolaylık sağlayacağı belirtilmektedir³⁶ (Atılğan).

Ritim eğitimiyle, çocuğa belirli ritim kalıplarını öğretmenin yanında bedensel yetenekleri geliştirmek, onun mutlu hissetmesine ve kendine pozitif bir kişilik geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Ritim eğitimi, çocuğa elleriyle, ayaklarıyla, tüm bedeniyle, oturarak ve ya ayakta, ezgili ve ezgisiz ritim araç gereçlerini kullanarak ritim kalıplarını hissettirme ve tekrarlama çalışmalarını kapsar. Ritim eğitimi çocuğun duyma yeteneğini geliştirir, dikkat süresini artırır. Büyük ve küçük kaslarını geliştirirken, psikomotor gelişimini destekler, çocuğun hareketlerinde koordinasyon, çeviklik ve incelik kazanmasına yardımcı olur, eşlik etme, birlikte çalma, söyleme ve hareket etme becerisini kazandırır, disiplinli olmayı öğretir³⁰ (Öztürk).

Oyunaracılı ile yapılan serbest ritim çalışmalarında amaç sadece belli başlı ritim kalıplarının öğretmek değildir. Onların enstürumanlar ile tanışmalarına, nasıl ses çıkarabildiklerini deneyimleyerek öğrenmelerine ve ritim duygularının doğal bir şekilde gelişmesine olanak sağlamaktır. Bu tarz çalışmaların çok gürültülü olacağını göz önüne alarak her uygulamayı 5 dakikadan daha fazla devam ettirmemekte fayda vardır³¹ (Uçan).

2.4. Özgüven Kavramı

Özgüven genel bir kişilik olmamakla birlikte geçici bir davranış veya bireysel durumlara özel bir davranış değildir³⁷ (Pervin ve John, aktaran: Tokinan). Özgüven “yüreklilik, cesaret” olarak açıklanmıştır; fakat özgüven kavramı bireyin kendi kabiliyetlerine inanmasını da içine alır³⁸ (Hambly, aktaran: Merey).

Özgüven çoğu yerde, özalgı, özsaygı ve özdeğer kelimesiyle birlikte kullanılabilir. Bu çalışmanın amacından dolayı özalgı, özsaygı ve özdeğer durumlarını da kapsayan bir özgüven tanımı vardır. Bu tanımda bireyin kendisini algılayışı; kişinin tutumları, sosyal ilişkileri ve yeteneklerine olan inancıyla birleşmektedir. Bundan dolayı özgüven “organize edilmiş, çok yönlü, hiyerarşik (kademeli), azimli, gelişimsel, değer biçilebilen ve ayırt edilebilen” bir durumdur³⁹ (Shavelson ve diğerleri).

2.4.1. Özgüvenin Oluşumu

Çocuğun kendine ait farkındalık düzeyi üç yaşından sonra geliştiği için , kendisiyle ilgili algısında, çevresindeki kişilerin ve anne-babanın tutumları etkilidir. Çocuğun İhtiyaçlarının uygun biçimde karşılandığında, kendi benliğini değerli bir varlık olarak algılar. Çevresini de güvenilir olarak değerlendirir. Bundan dolayı güven duygusunun temeli oluşmuş olur. Çocuklar iki yaşından itibaren ,bulduğu çevreyi keşfetmek ve çevre üzerinde denetim gücü kazanmak için tüm durumlara karşı derinlemesine bir araştırma ve bilme eğilimi gösterir. Çocuğun sorduğu sorulara karşı çevresinden alacağı dönütler özgüven gelişimi için çok önemli bir durumdur⁴⁰ (Yavuzer, 1998'den aktaran Başoğlu).

2.4.2. Toplumsal Olayların Özgüven Oluşumuna Etkisi

Çocukların kendilerini güvenle ifade edebilmeyi öğrenmeleri için toplumda yerleşmiş bir algı olan iyi çocuk yorumunu değiştirmek icap etmektedir. Özgüven

eğitimi hakkında anne babanın görevleri su Şekilde sıralanabilir⁴¹ (Kasatura, 1998'den aktaran: Umutlu).

2.4.3. Özgüven Eğitimi Konusunda Anne Babanın Görevleri

- Çocukların kendilerini ifade etmelerine yardımcı olmak, onları yüreklendirmek
- Görüş alanını geniŐletmelerine yardımcı olmak
- Kendilerini nemsemek
- Gerektiğinde Őikyet edebilmek
- Hayata hazırlamak
- BađımsızlaŐmalarına yardımcı olmak
- DeđiŐmeye hakları olduğunu bilmek
- Kötümserlik asılamamak
- ocuklarına rnek olmak
- Sorunlarını zme yollarını öğretmek
- Duygularını kontrol etmelerine yardımcı olmak
- Çocuğa ihtiyaı olan desteği vermek
- Karar vermelerine yardımcı olmak
- Yapıcı eleŐtiriler yapmaktır.

2.4.4. Özgüvenin zellikleri

zgvenini zellikleri yüksek zgven ve düşük özgüvenin olmak üzere iki kategoride incelenebilir.

2.4.4.1. Yüksek özgüvenin zellikleri⁴²

- Hata riskine rağmen gelişen deneyimlerde yer alma fırsatlarına açıktır,
- Hiç bir Şey kanıtlama ihtiyaı duymadan sadece yapmaktan zevk aldığı için o aktiviteyi yapar (spor, yeni bir beceri öğrenme vb.),
- Kimseyi suçlamadan veya bahaneler yaratmadan sorumluluğu üzerine alır,
- Kendinin ve başkalarının güçlerini ve başarılarını kabul eder,
- KarŐısındakini suiistimal etmeden ve onları yönlendirmeye çalıŐmadan birinin kişisel gücünü kabul eder,
- Hayat deneyimlerinin niceliğine değil, niteliğine odaklanır (arkadaşlık vb.),

- Takım çalışmasından hoşlanır ve bir işi yerine getirmede veya kişilerarası ilişkileri geliştirmede takım çalışmasının değerini bilir,
- Hayatta bir denge bulur (iş, eğlence, yalnızlık vb.)
(Napoli ve diğerleri).

2.4.4.2. Düşük Özgüvenin Özellikleri⁴²

- Yapıcı eleştiriyi kabul etme ve onu gelişimi için kullanma konusunda yetersizlik,
- Karar almada ve yaratıcı değerler gerçekleştirmede yetersizlik, kesin belirlenmiş kurallara uyma zorunluluğu,
- Hatalara yol açabilecek riskleri alma yetersizliği,
- Değişim yetersizliği, aynı yiyecek, çevre, davranış vb.ne kilitlenme durumu,
- Başkalarının gücüne odaklanma yetersizliği,
- Kendi gücüne odaklanma yetersizliği,
- Başkalarının başarılarını vekaleten yaşama eğilimi (kahraman hayranlığı),
- Dış görünüme önem verme eğilimi (kampusun en çekici kişisiyle çıkma, en gösterişli arabayı kullanma vb.),
- Temizlik, yemek yeme, düzen gibi konularda aşırı derecede zorlayıcı olma eğilimi,
- Aşırı rekabetçi olma eğilimi (kendini önemli hissetmek için her şeyi kazanma, herkesin önünde olma zorunluluğu),
- Zavallı kaybeden olma ve kaybetme durumunu kişisel değerini onayı olarak görme eğilimi,
- Aşırı derecede eleştirme eğilimi (hata bulma),
- Kendilerini kanıtlamak ve başkalarına ne kadar değerli olduklarını göstermek için işkolik olma eğilimi (Napoli ve diğerleri).

2.4.4.3. Özgüven Düzeyine Göre Bireylerdeki Ortak Özellikler

İnsanlar çoğunlukla zayıf, orta veya yüksek özgüven seviyesine sahip olarak açıklanabilirler. Yüksek özgüvene sahip olan birey kendini zayıf hissettiği zaman buna kabullenir ve genellikle dünya üzerindeki sorunlara ve haksızlıklara karşı bir davranış göstermeye çalışır. Özgüveni zayıf olan insan ise , geri çevrilme riskine girmek anlamına geleceğini için, zayıflığını onaylamaz ve kabullenmez . Zayıf özgüvene sahip

olan bireyler diğer bireylerle arasında mesafe vardır . En önemli koruma yolu olarak bunu seçerler. Bir sevgi gösterisini ya da olumlu bir dönütü onaylamakta sıkıntı yaşarlar. Bu tip bireylerin değersiz olduğuna dair inancı çok güçlüdür. Olumsuz bir tepki almaktan korkarlar sadece sevilmek ve kabul görmek isterler. özgüveni zayıf ve orta düzeyde olan kişiler risk almak tehlikeli gelmektedir . tehlikeli bir duruma girmeden önce, güvenlik durumunu denetlemek tipik bir davranıştır. Bu tip bireyler oldukça bağımlıdır ve özerklik mevzusunda eksiklerdir. Tecrübeleri olumsuzlukla sonuçlanmıştır. Özgüveni orta düzeyde olan bireyler olumlu ve olumsuz tecrübelerinin karışımına sahiptir, özgüveni yüksek olanlar ise daha çok olumlu ilişkilere sahip olacaktırlar⁴⁰ (Humphreys,2001'den aktaran Başoğlu)

2.5. Problem Çözme Kavramı

2.5.1. Problem Kelimesinin Tanımı

Problem sözcüğü, karmaşık ve kabullenmeyen olayları belirten bir ifade olarak yaşamın sonuna kadar tüm bireylerin genellikle karşılaştığı olayları açıklamaktadır . Problem çözme ise, bir hedefe ulaşmakta karşılaşılan güçlükleri aşma durumudur. Problem kelimesiyle ilgili önceki araştırmalar irdelendiğinde: Dewey, problem için bireyin aklını karıştıran, ve inancı karartan her şey tanımını yaparken, Bingham problemi, bir bireyin istenilen hedefe ulaşmak gayesiyle birleştiği mevcut güçlerin karşısına engel olarak tanımlamaktadır⁴³ (Gelbal, 1991, s. 167'den akt., Yalçın, Tetik ve Açıkgöz). Bingham'a göre, problemlerin her cinsinde üç temel durum vardır. Bunlar; bireyin zihninde karar vermiş olduğu hedef, kişinin bu hedefe ulaşmasında önüne gelen sıkıntılar ve kişinin bu sıkıntılar karşısında, kendisini hedefe ulaşmaya yönelten içsel sıkıntı olarak dile getirilmektedir⁴⁴ (Bingham,1998, akt. Arkan, 2011). Problemler, yapıları bakımından da iki farklı şekilde bölünebilir. Bunlardan birincisi , bulmacalar gibi doğru biçimlendirilmiş matematiksel problemlerken, ikincisi, gerçek yaşantıda çok sık karşılaşılan ters biçimlendirilmiş problemlerdir. İyi biçimlendirilmiş ve ters oluşturulmuş problemler arasında kesin bir çizgi bulunmamasına rağmen, birbirleri ile ilişkilendirilebilirler. İyi biçimlendirilmiş problemler çözümlendiğinde, onları incelenebilir hale getiren durumlara sahip olurlar. En kritik durumda bu tür durumların tek bir doğru cevabı bulunmaktadır. Ters yapılandırılmış problemler ise genelde günlük yaşamda karşı karşıya gelinen problemler olup; değer , beceri, ve gereksinimler incelenerek özel duruma en yararlı seçim yapılarak çözüme ulaşmaktadır⁴⁴ (Bingham).

Kişiler yaşamları süresince devamlı olarak problemlerle karşı karşıya gelmektedir. Bir çok problemlerle karşı karşıya gelmek, yalnız okulda geçmiş yıllara özgü değildir. Bu yüzden , problem çözme bütün yaşam boyunca gereksinim duyulan bir durumdur. Yaşamın canlılığı, her dönemin insanlarını , çalışılması ve çözülmesi gereken özel sıkıntılarla karşı karşıya getirir. Bu sıkıntıların geçerli bir biçimde çözülebilmesi için, yeni tekniklerin geliştirilmesi gerekmektedir⁴³ (Posamentier,1998, s.1'den akt., Yalçın, Tetik ve Açıköz). Problem çözümedeki yeterlilik ile bireyler arası ilişkiler ve akademik başarı arasında ilişki kurulabilmektedir⁴³ (Şahin, Şahin ve Heppner,1993, akt. Yalçın, Tetik ve Açıköz). Çocukluktan itibaren karşılaşılan sıkıntılardan dolayı, kişiler problem çözme yeteneğini çocukluk zamanında edinmeye başlamaktadır. Bu yetenek okul döneminde öğrenilen beceriler ile geliştirilmektedir. Problem çözme kabiliyeti bireylerin hayatı boyunca kullandığı bir yöntem olduğu düşünülürse problemlerin etkili bir şekilde çözülmesi ve kalıcı olması için bireyin öncelikle öğrencilik yıllarında en doğru yöntemi ve tekniği geliştirilmektedir. Eğitim süresince problem çözme teknikleri derslerdeki işlenecek konular ve öğretmen ile kademeli olarak verilerek, problem çözme kabiliyeti öğrencilere aktarılmaktadır. Bu araştırmalar sayesinde, öğrenci, problem çözme durumu ile ilgili kendisinin de olan becerilerine yeni bilgiler ekleyebilmektedir. Problem çözme becerilerinin öğrencilere kazandırılması ile ilgili farklı görüşler vardır. Belli başlı ve bütünleştirilmiş bilimsel süreç kabiliyetlerinin, anasınıfından başlayarak tüm öğrencilere kazandırılacağı konusu savunulan tezlerden birisi iken⁴⁵ (Martin); iletişim, izlenim, karşılaştırma, organize veya sınıflama olmak üzere dört bilimsel süreç yeteneğinin, okul öncesinde kazandırılacağı, diğer becerilerin ise daha üst düzey öğrencileri için uygun olduğu düşüncesi, tezlerden bir diğerini oluşturmaktadır⁴⁶ (Ritz). Eğitim ortamında öğrencilere problem çözme yeteneğinin kazandırılması için araştırmacılar^{47,48,49,50} (Rezba vd, Martin, Harlen, akt., Batı) öğrencilerin aktif olarak karşılaştığı problem durumlarının kullanılması gerektiğini savunmaktadır. Öğrencilere problem çözme becerisinin kazandırılması için aşağıdaki stratejiler önerilmiştir⁴⁹ (Harlen);

- Öğrencilerin ilk elden deneyim kazanmaları için, uygun durumlar oluşturulmalı,
- Öğrenciler az sayıda gruplara ayrılarak çalışmalı ve öğrencilere tartışabilecekleri ortamlar sağlanmalı,
- Öğrencilerin alternatif yöntemlere ulaşmaları sağlanmalı,

- Bilimsel süreç yeteneklerini arttıran malzemelere erişim ve ölçme değerlendirme materyallerini içeren yöntemlere yer verilmeli,
- Öğrencilerin ulaşılabilir kanıtlara dayalı düşüncelere yorumlanması ve sorgulanması konularına yer verilmeli.

Problem çözme bilimsel süreç ve zihinsel aktivite ile iç içe olan bir süreçtir. Zihinsel aktiviteyle bireyler sorunları çözüme kavuşturmak amacıyla akıl yürütürken bilimsel süreçle birlikte karşılarına çıkan sorunların hipotezini oluşturma ve bunları sınama sürecinde bulunur. Sözü geçen hipotezin oluşturulması ve test edilmesi kademeleri, çıkarım, tahmin, verileri değerlendirme , değişkenleri belirleme gibi bilimsel durumları gerektirir. Martin⁴⁸, bireylerin bilimsel faaliyette bulunmak amacıyla bilimin nasıl yapılması gerektiğini kavramalarını sağlayan bilimsel kabiliyetleri edinmelerinin, bilimsel kavramları, teorileri ve yasaları öğrenmelerinden daha önemli olduğunu belirtmiştir. (Martin, 1997, akt., Batı, 2010). Harlen (1999), bilimsel süreç kabiliyetlerini hem fiziksel hem de zihinsel kabiliyetler olarak açıklamaktadır. Bentley, Ebert ve Ebert⁵¹ bilimsel süreç kabiliyetlerinin problem çözme ile olan bağına vurgulamış, bu becerileri yaşantımız yoluyla içselleştirdiğimiz ve bilimsel süreç kabiliyetlerini karşılaştığımız sıkıntılar çözerken kullandığımız kabiliyetler olarak tanımlamıştır. Bundan dolayı, bilimsel süreç kabiliyetleri ile problem çözme becerileri arasında kesin bir ilişki mevcuttur. Molitor ve Kenneth⁵², problem çözme durumunun verilerin analiz edilmesi ile oluştuğunu, bunun için bilimsel süreç kabiliyetlerinin arttığını söylemiştir. Johnston⁵³, bilimsel yöntemi aşağıdaki şekilde sınıflandırmaktadır;

- Gözlem, soru sorma, sınıflandırma ve hipotez kurma basamaklarını içeren keşfetme aşaması,
- Araştırma, değişkenleri ve kaynakları belirleme, veri biriktirme ve iletişim adımlarını içeren planlama aşaması,
- Verileri kullanarak ileriye dönük hipotezlerde bulunma aşaması.
- Yapılan hedefleri hayata dönüştürme, ölçme aracını belirleme, ölçme durumları kontrol etme ve bilgileri kaydetme adımlarını içeren araştırma aşaması,
- Verilerin analizi, yorumlanması ve hipotezin test edilmesi adımlarını içeren yorumlama aşaması,

Bu aşamalardan sonra, sonuçları paylaşmak için elzem olan iletişim aşaması. Martin⁴⁸ ise, bilimsel süreç kabiliyetlerini , temel kabiliyetler ve bütünleştirilmiş kabiliyetler

olarak gruplandırmıştır. Martin'e göre, gözlem yapma, sınıflandırma, iletişim kurma, ölçme, varsayımda bulunma ve yorumlama basamakları temel becerileri belirlerken , değişkenlerin açıklanması , deney yapma ve model oluşturma basamakları bütünleştirilmiş kabiliyetleri belirlemektedir^{48,50}(Martin, akt., Batı). Benzer şekilde Rezba ve diğerleri, bilimsel süreç kabiliyetlerini temel ve bütünleştirilmiş kabiliyetler olarak gruplandırmaktadır^{47,50} (Rezba ve diğerleri, akt., Batı). Fakat Martin'den ayrı olarak temel kabiliyetler için gözlem, iletişim, sınıflandırma, ölçme, çıkarım yapma ve tahmin becerilerini belirtirken, bütünleştirilmiş kabiliyetler için, değişkenleri tanımlama, veri tablosu oluşturma, veri eldesi, bilimsel süreç, analiz yapma, hipotez kurma, deney tasarlama ve deney yapma becerilerini vurgulamışlardır. Bilimsel süreç kabiliyetleri araştırmacılar tarafından değişik şekilde sınıflandırılmış olsa da, araştırmacıların çoğunun üstünde durduğu kabiliyetler, gözlem, sınıflandırma, ölçme, tahmin, sonuç çıkarma, iletişim kurma, değişkenleri belirleme ve kontrol etme, hipotez kurma ve test etme, verileri yorumlama, işlevsel tanımlama, deneysel tasarlama ve uygulama olarak dizebiliriz⁵⁴ (Temiz).

2.5.2. Problem Çözme Becerileri

İnsanlar gündelik hayatında birden fazla problemle karşılaşır. Engeller karşısında bireylerin birbirlerinden farklı davrandıkları bilinmektedir. Problem çözme becerisi bireyin birey olma ve problemlerle üstesinden gelme sürecinde belirleyici durumlardan birisidir⁵⁵ (Düzgün). Birey yaşadıkça problemleriyle kendi problem çözme gücüne mücadele etmek zorundadır. Bundan dolayı olumlu benlik algısına sahip bireyler problem çözme becerisinde daha başarılı olacaktır⁵⁶ (Güçlü). Kişinin problem çözme kabiliyetini etkileyen içsel ve dışsal birçok durum vardır. Bu durumların bir kısmı problem çözmeyi basit kılırken bazıları kişinin problem çözme kabiliyetini olumsuz yönde etkileyebilir⁵⁷ (Kösterelioğlu). Problem çözme için gereken beceriler problemin durumuna göre değişiklik gösterir. Problem çözme kabiliyetleri için aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır¹⁰ (Watts'dan aktaran Uysal);

Keşif Yeterlilikleri

- Problemi ayırt edip tanımlama
- Problemin belirgin niteliklerini görme
- Çözüm yolları üretme

- Çözümü sınaama
- Sonuç çıkarma

Hayal Yeterlilikleri

- Kendini başka yerde, zamanda ve rolde görebilme,
- Deneyimler sonunda hayalleri yeniden düzenleme

Gözlem Yeterlilikleri

- Gözlenen varlık ve olayların renk, şekil, büyüklük, dağılım vb. gibi niteliklerini görme
- Doğru ve duyarlı gözlem yapma
- Gözlem verilerini kayıt etme, sınıflama, sıralama
- Gözlemleri yorumlama

İnceleme ve düzenleme yeterlilikleri

- Bilgi bulma ve toplama
- Bilgileri sınıflama
- Bilgileri yorumlayıp kanıtları değerlendirme
- Zamanı iyi kullanma

Sayısal yeterlilikler

- Tahmin etme, kestirme
- Ölçme
- Sayısal ilişkileri kavrama
- Şekilleri ve yapıları kavrama
- Sayısal işlemleri yapabilme
- Sayısal verileri yapabilme

Pratik yeterlilikler

- El becerileri yapabilme
- Araba kullanma becerileri

İletişim yeterlilikleri

- Yazılı metinleri, sözlü ifadeyi, grafik ve diğer sembolik dokümanları doğru anlayabilme.
- Yanlış anlaşılmalara yer bırakılmadan sözlü, yazılı ve diğer sembolik yollarla düşündüğünü açıklayabilme.

Sosyal yeterlikler

- Başka kişilerle iletişim kurabilme
- Başka kişilerle ortak çalışma
- Fikirleri çeşitli yollarla ifade edebilme
- Kişilerin görüşlerini dikkate alma
- Sözel olmayan iletişim becerilerini tanımlama.

2.5.3. Eğitimde Problem Çözme

Problem çözme zihinsel güç ve belli bir zaman gerektirir. Eğitim sisteminin problem çözme becerilerini kondisyoner bir özellik taşıması gerekir⁵⁸ (Izgar, Gürel, Kesici ve Negiş). Eğitimin önemli amaçlarından biri de problem çözebilen, gerçek hayatta karşılaştığı problemlerle mücadele edebilen bireyler oluşturmaktır. Bunun için öğrenciler problemi belirleyebilmeli veya kendilerinde var olan problem çözme becerilerini kullanabilmelidir⁵⁹ (Köken).

Problem çözme öğretiminin nedenleri şu şekilde açıklanabilir⁶⁰(Çömlekoğlu):

- ✓ Problem çözme becerisi öğrenen öğrenciler, bilgilerini yeni durumlara uygulamalarını sağlamaktadır
- ✓ Gerekli alt yapıya sahip öğrenciler gündelik hayatta karşılaştıkları problemleri daha kolay çözebilmektedirler.
- ✓ Öğrenciler birden çok çözüm yolu kullanarak kendi öğrenme stillerine göre yöntemleri bulur.
- ✓ Farklı yöntemleri paylaşma, öğrencilere etkili problem çözme fırsatı verir.
- ✓ Kalaycı⁶¹ problem çözme becerilerinin öğretilmesiyle ulaşılabilecek hedefleri şu şekilde toparlayarak ifade etmiştir:
- ✓ Bilimsel düşünce becerileri kazanma,
- ✓ Sorumluluk kazanma,
- ✓ İşbirliği sağlayarak çalışma becerisi kazanma,

- ✓ İletişim becerileri kazanabilme,
- ✓ Zamanı etkin kullanma becerisi kazanma,
- ✓ Dikkati ileri düzeye taşıma,
- ✓ İçinde bulunulan yaşam ile okul yaşantılarını karşılaştırma,
- ✓ Veri toplayabilme becerisi kazanma,
- ✓ Verileri düzgün biçimde analiz edebilme,
- ✓ Çağrışımında bulunabilme,
- ✓ Bilgileri gözlemlene,
- ✓ Rapor hazırlayabilme becerisi kazanma,
- ✓ Topluluk karşısında sunu yapabilme becerisi kazanma,
- ✓ Değerlendirme yapabilmek

Öğrencinin problem çözme becerilerini kazanması ve kullanması anlamlı öğrenme sağlayacaktır. Bu becerinin geliştirilmesi için en müsait ortam sınıf ortamlarıdır⁵⁵ (Düzen). Problem çözme becerilerinin öğretim programlarında yer almasına dair güncel bir görüş mevcuttur⁵⁵ (Watts' dan aktaran Düzen). Öğretmenler, öğrencilerin davranışları üzerinde çalışmalı ve onlara rehberlik etmelidir. İlk olarak öğretmenlerin bu gibi davranışları öğrencilere kazandırabilmeleri için önce kendileri kazanmalı ve gerçek hayatta uygulamaları gerekir⁵⁵ (Düzen). Problem çözme becerisi olan, sorgulayan ve eleştirel düşünebilen öğretmen ve öğretmen adayları öğretim koşullarını düzenlerken düşünmeye dayalı yöntemleri tercih etmelidirler⁶² (Tok ve Sevinç). Bu anlamda problem çözmeye ilgili öğrenme teorileri aşağıdaki gibi ifade edilebilir⁶³ (Hope' dan aktaran Bozan):

- ✓ Öğrenmenin başlangıç merkezi problem çözümdür.
- ✓ Öğrenmeler, problem çözmenin bir sonucu olarak karşımıza çıkar.
- ✓ Bireylerin hangi şekilde öğrendiğini, ne gibi problem çözdüğü ile ilişkilendirebiliriz.
- ✓ Öğrenme teorisi, problem çözebilme teorisinin temelini oluşturmaktadır.

Öğrencilerin öğretmenler yardımı ile problem çözmesi, kendi kendine problem çözüm sürecini kontrol etmesi ve onun gelecek zaman da kendi kendine öğrenme konusunda güçlü olmasını sağlayacaktır⁶⁴ (Kesgin). Okul içi ya da okul dışı tüm yaşantı faaliyetleriyle ilgili olsun, her öğrenciye problemlerin zorluk derecelerini fark etmelerini sağlamak eğitimin temel bir görevidir. Aynı zamanda öğrenciye sorunları çözebilme

ilgili stratejileri tanıtmak ve bu stratejileri kullanmayı öğretebilmek de öğretmenin temel görevidir⁶⁵ (Altun).

Problem çözme sürecinde eğitimciler, sürecin bileşenlerini ve birbirleriyle etkileşimlerini şekillendirmeli ve tam olarak anlayabilmelidir. Öğrencilerin problem çözebilme basamaklarını anlamaları için etkinlikler oluşturmalı ve bütün öğrencinin uygulama yapmasına fırsat vermelidir. Öğretmenler, öğrencilerin problemleri sahiplenmelerini sağlamalı ve problemleri çözmek istemeleri için teşvik etmelidir, öğrencilere kendilerini tanıma fırsatı vermelidirler. Öğrencilerin bilinç ötesi farkındalık stratejilerini geliştirmeli ve bu stratejileri problem çözme sürecine uygulamalarına yardımcı olmalıdırlar⁶⁰ (Çömlekoğlu). Genel anlamda öğretmenler problem çözme becerilerini artırmaya yönelik etkinlikler yapmalıdır. Bu etkinlikler aşağıda olduğu gibi sıralanabilir⁶⁶ (Korkmaz):

- ✓ Şaşırtıcı bir durumu ve problemi sezebilme
- ✓ Karşı karşıya kalınan bir problemin ne olduğunu anlamak için “çözümleme” yapabilme
- ✓ İnceleme esnasında, problemi zihinde tutabilme
- ✓ Problemi çözücü ya da nedenlerini ortadan kaldırıcı nitelikte denence kurma ve bunu kesin olacak bir biçimde anlatabilme
- ✓ Çözüm yollarının hepsini dikkatli bir incelemeden geçirmek suretiyle tümdengelim ve tümevarım gibi zihinsel yöntemler yardımıyla sentez ya da bir sonuca varma
- ✓ Kesin olmadığına kanaat getirilen bir hipotezi reddetme
- ✓ Yargıları geciktirebilme ve karar verme sürecinde acele etmeme eğilimini sürdürebilme
- ✓ Varılan kararları tekrardan denetleyebilme olarak sıralanabilir. Bu yeterliliklere sahip olmak için zengin yaşantılar kazanmaya ve zamana gerek vardır. Bu ise eğitim aracılığıyla gerçekleştirilir.

2.5.4. Problem Çözme ve Bilişüstü Farkındalık

Öğrencilerin problem çözme stratejilerinin geliştirilmesi için neler yapılabileceği konusunda çeşitli çalışmalar yapılmış ve problem çözme sürecini etkileyebilecek faktörler üzerinde durulmuştur. 1980’lerden sonra birçok çalışma bilişüstü farkındalık ve problem kavramını birlikte ele almış ve bilişüstü farkındalığı problem çözenin ana

faktörü olarak tanımlamışlardır⁶⁷ (Yıldırım). Problem çözebilen birey zorluklarla ve farklı durumlarla karşı karşıya kaldıkça, bir strateji belirlemek ve alternatif stratejiler düşünmek zorundadır. Fakat çözüm için sadece uygun stratejilerin seçilmesi gibi bilişsel süreçler yeterli olmamaktadır, kullanılan bu bilişsel süreçleri düzenleyen ve yapılan uygulamaların verimini artıran biliş üstü izlemenin de olması gereklidir⁶⁸ (Goos, Galbraith ve Renshaw). Problem çözme sürecinde bireyin kendi belirlediği stratejileri, çözüm aşamalarında gösterdiği performansı izleyip değerlendirmesi bilişüstü farkındalığın ürünü olarak ortaya çıkar⁶⁷ (Yıldırım). Araştırmacılar etkin bir biçimde problem çözebilmek için bilişüstü farkındalığın öneminden bahsetmiştir⁶⁹ (Akın). Çalışmalar incelendiğinde bilişüstü farkındalık düzeyleri ile problem çözme becerilerinin doğru orantılı olarak saptanmıştır⁷⁰ (Desoete, Roeyers ve Buysse). Yüksek bilişüstü farkındalığa sahip olan bireyler daha düşük bilişüstü farkındalığa sahip bireylere oranla problemleri çözümlenmede ve problemin farklı yönlerini görmede daha başarılı olmuşlardır⁷⁰ (Karakelle). Özsoy⁵ da bilişüstü farkındalık yetenekleri yüksek olan kişilerin problem çözme sürecinde daha kontrollü ve karmaşık problemlere karşı daha üretken olduklarını anlamıştır. Bilişüstü farkındalık becerilerinin yetersiz olması gibi durumlarda problem çözmedeki başarısızlık kaçınılmazdır. Çünkü problem çözme süreci, problemi değerlendirme, var olan bilgileri organize etme, plan hazırlama ve bu süreçleri değerlendirmeyi içerir ve problem çözmedeki bu işlemler bilişüstü farkındalık oluşturmaktadır⁵ (Goos' tan aktaran Özsoy).

Schoenfeld, problem çözme sürecini ve bu sürede izlenmesi gereken bilişüstü farkındalık davranışlarını şu bölümlere ayırmaktadır: Analiz, keşfetme, planlama, uygulama, Okuma, anlama, doğrulama/değerlendirme. Bu davranışlara uygun problem çözme sırasında uygulanması gereken bilişüstü farkındalık davranışları ise aşağıda aşamalı olarak belirtilmiştir^{5,68} (Goos, Galbraith ve Renshaw' dan aktaran Özsoy):

Problem çözme aşamasına başlamadan önce:

- Sorun birkaç defa okunur.
- Sorunda istenileni anlar.
- Sorunu kendi cümleleriyle ifade eder.
- Deneyim edindiği sorunu düşünür.
- Sorunu çözüp çözemeyeceğini ifade eder.
- Sorunu bilgileri açıklar.

- Sorunu çözmek için hangi stratejileri kullanabileceğini düşünür.
- Sorunu çözerken:
- Her şeyi sırasıyla takip eder.
- Hata var ise başa döner.
- Sürecin doğru olup olmadığını görmek için problemi tekrar okur.
- Çözüme yaklaşıp yaklaşmadığını kendi kendine sorar.
- Farklı yaklaşımları denemelidir.
- Sorunu çözdükten sonra:
- İşlemi kontrol eder ve sağlama yapar.
- Sorunda istenilen sonuca ulaşıp ulaşmadığı üzerine düşünür.
- Ulaştığı sonucun mantıklı olup olmadığını sorgulayabilir.
- Sorunda kullanılacak farklı çözüm yolları üzerinde düşünür.

Başarılı sorun çözmek için gerekli bilişüstü farkındalık davranışları şöyle özetlenebilir⁷² (Whimbey ve Lochhead' dan aktaran Alemdar):

- Problemi anlama ve karışık problemleri basitleştirebilme
- Nedenlerini bilmeden tahminde bulunmama
- Düşüncelerini sürekli izleme ve kendini sorgulama
- Kendi kendine sorular sorma ve kendini izleme

Problem çözme sürecinin aşamalarında hangi bilişüstü farkındalık davranışlarının kullanıldığını şu şekilde sınıflandırılmıştır.

Tablo 1: Probleme ilişkin Çözüm Aşamaları ve İlgili Aşamaya Ait Bilişüstü Farkındalık Davranışları Fonksiyonları

Problemin Çözüm Aşamaları	Bilişüstü Farkındalık Davranışları Fonksiyonları
Problemin tanımlanması	Verilerin toplanması, kodlanması ve hatırlanması
Problemin betimlenmesi	Benzerlik, sonuç çıkarma, yaratıcılık, ayırt edici karşılaştırma ve birleştirme
Çözüm planı yapılması	Bütünleştirme, kavramsallaştırma, buluşsal seçim ve formüle etme
Performansın planlanması	Performansın kontrolü ve izlenmesi, Algoritmik matematiksel bilginin bileşenleri ve uygun kurallar

Değerlendirme	Olabilecek birkaç çözüm bulup tezatlarını düşünmek ya da alternatif birkaç çözüm metodu önermek.

(Kapa' dan aktaran Yıldırım, 2010)

Ayrıca bazı bilim insanları bilişüstü farkındalık aşamaları kullanılarak bir model çerçevesinde uygun stratejilerle problemin doğru yolla çözülebileceğini savunmuştur. Akın⁶⁹ tarafından aktarılan ve model olarak adlandırılan Bilişüstü Farkındalık Stratejilerine Göre Problem Çözme Modeli aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Bilişüstü Farkındalık Stratejilerine Göre Problem Çözme Modeli

Problem Çözmede Bilişüstü Farkındalık Aşamaları	Uygun Stratejiler
Yeterli bir betimleme - oluşturmak için problemin analiz edilmesi.	• Mümkünse bir diyagram çiz, • Problemin özel yönlerini incele, • Problemi basit hale getirmeye çalış.
Çözüm planının düzenlenmesi.	Problemi amaç perspektifinden ele alarak ne yapacağını belirle ve kademeli olarak ilerle, örneğin eylemlerini izle ve onları amacına uygun hale getir.
Problemi rutin bir göreve uyarlamaya yönelik araştırma yapılması	Yardımcı unsurlar yaratarak, problemin unsurlarını çeşitli yollarla bütünleştirerek veya problemi yeniden düzenleyerek eşit olan problemleri göz önünde bulundur ve onları yerlerini birbirleriyle değiştir. Problemleri alt amaçlara ayır ve üzerlerinde sırasıyla çalış. Yeni problemi çözmek için yararlı bir metot bulduğunda, benzer veya ilgili bir problem ara.
Çözüm planının uygulanması	
Çözümün doğrulanması	Tüm uygun verilerin kullanılıp kullanılmadığını ve çözümün mantıklı ölçütler ve tahminlerce doğrulanıp doğrulanmadığını kontrol et. Çözümün farklı yollarla elde edilip edilemediğini kontrol et.

(Gama'dan aktaran Akın, 2006, s. 139)

Başarılı bir problem çözücü olabilmek için problem çözme aşamalarında mutlaka bilişüstü farkındalık becerilerinden etkili bir biçimde yararlanmak gerektiği söylenebilir. Sonuç olarak problem çözen bir kişinin başarılı olabilmesi için kendini yönlendirmesi gerekir. Açıktır ki bilişüstü farkındalık becerileri ve problem çözme arasında önemli bir ilişki mevcuttur⁷³ (Esendemir)

2.5.5. Problem Çözme Süreci ve Özellikleri

Problem çözme, bir hedefe ulaşmakta karşı karşıya kalınan zorlukların üstesinden gelme sürecidir. Bu süreç, durumlara uyarak veya engelleri önleyerek gerginlikten sıyrılmanın ve organizmayı bir iç ahenge ulaştırmanın yollarını aramaktadır. Problem çözme, kavranması ve elde edilmesi gereken ve sürekli geliştirilmesi gereken bir kabiliyettir. Çaba zaman, enerji ve alıştırma isteyen bir durum olup çare gerektirmektedir. Çok yönlü olması durumundan yaratıcı fikir ile aynı zamanda duyguları, zekâyı, iradeyi ve eylemi kendisinde toplar⁷⁴ (Öğülmüş). Kişiler, problemleri çözüme ulaştıracaklarına dair bir beklenti beslemelidirler. Olumlu beklenti takınan kişilerin, hedefe ulaşmak hususunda güçlerini belli yönde kullanmaları daha büyük bir ihtimal içermektedir. Aynı seviyede önemli olan diğer bir durum ise şudur; etkili problem çözme, çok kısa süren bir zorluğa bile çeşitli yönlerini incelemekle problem çatısı hakkında güçlü bir anlayış elde edilebileceğinin durumudur. Bir başka değışle, kalıcı problem çözme, önemli bir problemin varlığının hissedilmesi dolayısıyla oluşan gerginlikten kıvrınma halinin, sarf edilen güçlük ve enerjilerin tatmin edici bir çözüm yoluna doğru yönlendirmesiyle sonuçlanacağıının farkına varılmasıdır. Bundan dolayı , problem çözme sürecinin kendisi önem arz etmektedir. Çocuklar bu süreci çözümlenmeye, uygulamaya, hissetmeye ve problemlerin çözümü için başvuracakları yöntemler üzerinde bilinçli olmaya muhtaçtırlar⁴⁴ (Bingham).

Bingham⁴⁴ , Problem Çözme Aşamalarını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir;

- Problemi anlamak ve durumla uğraşma ihtiyacı duymak
- Problemi açıklamaya, niteliğini, alanını bilmeye ve onunla ilgili ikincil problemleri açıklamaya çalışmak,
- Problemle ilgili bilgileri ve verileri toplamak
- Problemin kendisine en uygun olacak verileri belirlemek ve onları düzenlemek,
- Problemle ilgili toplanmış verilerin verilerin ışığında çeşitli muhtemel çözümlerini belirlemek ,
- Çözüm şekillerini analiz etmek ve duruma uyumlu olanlar arasından en doğrusunu seçmek,
- Kararlaştırılan çözüm yolunu denemek
- Kullanılan problem çözme tekniğini değerlendirmek.

Mountrose ise, Problem Çözme Aşamalarını aşağıdaki gibi ifade etmiştir; Mountrose'a göre, çocukla özel olarak konuşmak öğrenciler üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Mountrose'ın söylediğini, pek çok eğitimci çocuklarla birebir konuşurken, deneyim elde etmiştir. Çocuklar çoğunlukla eğiticinin söylediklerini onaylamadığı sürece, bu olumsuz konuşmanın uzayacağını farkındadırlar. Bundan dolayı , söylenenleri uygun görülmuş gibi görünürler. Üstelik böyle bir durumda çocuklar kendilerini ifade edemedikleri için eksik olduklarını düşünürler ve kendilerine güvenleri etkilenir. Mountrose, çocukla daha doğru etkileşim içinde olmaları da kapsayan beş aşamalı bir problem çözme tekniği önermektedir⁷⁴ (Öğülmüş).

Önerilen problem çözme tekniğinin aşamaları şunlardır:

a) Sorunu Açıklama

Bu aşamada yetişkin bireylerin çocuğa yalnız ne olduğunu sormaları, çocuğun söylediklerini dikkatle dinleyecek kadar sabırlı olmaları gerekmektedir.

b) Duyguları Açığa Çıkarmak

Çocuk, söz konusu durum için ne hissettiğini açıklamalı, yetişkinlerinse, çocukların hislerini açıklamalarına ve sözcüklerle ifade edebilmelerine yardımcı olmaları gerekmektedir.

c) Olumsuz Kanıtı Bulma

Soruna sebep olan, sıkıntının altında yatan inançları ve düşünce sürecini bularak , hislerin altında yatan 'hayat adeletsizdir', 'hiç kimse benden hoşlanmıyor ', 'bu işi yapamam' gibi düşünceleri değiştirilmesi gerekmektedir.

d) Olumlu Kanıtı Bulma

Sonuçlar, Doğruluk, ve değişim olmak üzere 3 ilkedен yararlanılarak, olumsuz fikirleri olumluyla değiştirmesi gerekmektedir. Doğruluk ilkesi, fazla genellemeleri

irdelemeyi içermektedir. Değişim ilkesi ise kişinin olumsuz düşüncelerini sorgulanmasını ve bunları düzeltmek için bilinçli bir çaba harcanmasını gerektirir.

e) Geleceği Aklında Canlandırma

Olumsuz düşünceleri olumlu düşüncelere dönüştüren birey , artık bu yeni inançlarıyla sıkıntıyı yeniden değerlendirmekte, ileride olabilecekleri, bu düşünceleri hayal etmektedir. D’Zurilla, Maydeu-Olivares ve Kant beş boyutlu bir problem çözme durumunu ortaya çıkarmıştır. Bu konsept aşağıdaki gibidir⁷⁵ (D’Zurilla, Maydeu-Olivares ve Kant, 1998, akt., Arslan, Hamarta, Arslan ve Saygın):

f) Akılcı problem çözme

Özel bir durum için problem çözme becerilerinin, sistemsel uygulamalarına dahil olan yapısal bilişsel-davranışsal örüntü olarak değerlendirilir. Problemi tanımlama ve formüllendirme, farklı çözümler geliştirme basamaklarını dahil olmaktadır.

g) Dürtüsel/Dikkatsiz tarz

Problem çözme yöntem ve stratejilerini uygulamak için dürtüsel, özensiz, ıvecen ve sıkıntısız teşebbüslerle karakterize edilen etkisiz bilişsel- davranışsal örüntü olarak değerlendirilir.

h) Kaçınan tarz

Problem çözmeyi imkan olduğu kadar öteleme, Problemlerin kendiliğinden çözümlenmesini bekleme, Problem çözmenin sorumluluğunu başkalarına atma yönelimlerini taşıyan eksik davranışsal biçimi gösterme şeklindedir⁷⁶ (Doğan).

Heppner’e⁷⁷ göre, problem çözme, problemlerle üstesinden gelme olgusu ile eş anlamlıdır. Gerçek hayatta bireysel problem çözme, iç veya dış beklenti ya da çağrılara uyma hedefi ile davranışsal reflekslerde bulunma gibi bilişsel ve duygusal işlemleri bir amaca yöneltme olarak tanımlanmaktadır⁷⁸ (Derin). Problem çözme kabiliyeti, kişilerin ve grubun içinde yaşadığı çevreye etkin bir biçimde uyum sağlamasını sağlar. Bundan dolayı , bütün insanların yaşadıkları oratama etkin uyum sağlayabilmeleri için problem çözmeyi bilmeleri gerekmektedir⁷⁹ (Senemoğlu, akt. Ünsal). Kişinin gerek okul hayatında, günlük yaşantısında veya işyerinde karşılaştığı sıkıntılara üstesinden

gelebilmesi için bilimsel süreçlerde olduğu gibi bazı basamakları takip ederek çözüme ulaşması gerektiği bilinmektedir.

2.5.6. Problem Çözmede Karşılaşılan Güçlükler

Problemlerle ilgili sıkıntı veya güçlükler, iki farklı düzeyde belli olurlar. İlk düzeydeki zorlukların nedeni, kesin bir durumda kişinin zihni, sosyal ve duygusal yönleri arasında uyum bulunmayışıdır. Engelleyici durum, kişinin kendisinden meydana gelir. Bir bakıma, hedefe ulaşmada kişi kendisinin rakibidir. Problemlerle karşılaşan bir kimse için amaç bellidir ve amaca ulaşmak için beslenen istek güçlüdür, yalın ve akla mantıklı işlek bir çalışma yolu da belirlenmiştir, buna rağmen o, duygusal baskı ve gerginlikten dolayı harekete geçme kabiliyeti değildir(Bingham,1998). İkinci düzeydeki zorluklar, bir bireyin, hedefe kesin ulaşmak için, o sürece kadar geliştirdiği davranışlar arasından, çözüm yolunun gerektirdiği doğru bir davranışı seçemeyişinden kaynaklanır. Kişi amacın ne olduğunu kesin olarak idrak eder ; hedefe ulaşmak veya hedefin ardından gitmek gereksinimi duyar; aklıyla, sosyal ve duygusal güçleriyle aynı zamanda bir sonuca doğru harekete geçmiştir, fakat kendini hedefe götüreceği adımlar hakkında net bir plandan yoksundur⁴⁴ (Bingham).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Ortaokul öğrencilerinde 12 haftalık ritim eğitimi çalışmasının özgüven gelişimi ve problem çözme becerisi üzerine etkisinin incelenmesini amaçlayan bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli “geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Olayları değiştirme ya da etkileme çabası gösterilmez. Araştırmada yarı deneysel araştırma modelinden yararlanılmıştır.

3.2 Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Sakarya ilinde bulunan TEKSEN Kolejinde 2018- 2019 eğitim öğretim yılında ortaokul aşamasında okumakta olan 126 kız, 159 erkek olmak üzere toplam 285 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin tamamı araştırmaya gönüllülük esasına dayanarak katılmışlardır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen demografik özelliklerin sorulduğu kişisel bilgi formu ve Akın⁶⁹ tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Özgüven ölçeği ile Serin ve ark.⁸⁰ tarafından geliştirilen Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır.

Özgüven Ölçeği

Öz güven ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları Akın (2007) tarafından ölçeğin bütünü için .83, iç öz güven ve dış öz güven alt boyutları için sırasıyla, .83 ve .85 olarak bulunmuştur. Ölçekte 4, 25, 32, 17, 10, 30, 12, 3, 19, 5, 21, 27, 9, 23, 1, 7 ve 15. maddeler iç öz güven alt boyutunu oluştururken, 6, 31, 20, 29, 16, 14, 22, 11, 18, 33, 2, 28, 26, 13, 8 ve 24. maddeler ise dış öz güven alt boyutunu oluşturmaktadır ve toplam varyansın % 43.6’sını açıklamaktadır⁶⁹ (Akın).

Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri

Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri (ÇPÇE), İlk ve ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerisi ile ilgili kendilerini algılama düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Serin, Bulut Serin ve Saygılı (2010) tarafından geliştirilen envanter, “Problem Becerisine Güven” i ifade eden 12 maddeden, “Öz Denetim” i ifeden eden 7 maddeden ve “Kaçınma”yı ifade eden 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçek; 3 faktörlü 24 maddeli bir ölçektir. Toplam varyans oranı % 42.26’dır. Ölçekte “Hiçbir zaman böyle davranmam (1)”, “Ender olarak böyle davranırım (2)”, “Arada sırada böyle davranırım (3)”, “Sık sık böyle davranırım (4)”, “Her zaman böyle davranırım (5)” şeklinde ifade edilen beşli Likert tipinde derecelendirme kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve uyum indeksleri değerlerinin ölçütlere uygun olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha katsayısı .82, Problem Çözme Becerisine Güven için .79, Öz Denetim için .77, Kaçınma için .69’ olarak bulunmuştur⁸⁰ (Serin ve ark.).

Ölçeğin Alt Boyutları:

Ölçeğin üç adet alt boyutu bulunmaktadır.

a) **Problem Çözme Becerisine Güven:** Ölçeğin bu alt boyutu bireyin karşılaşmış olduğu problemlerle baş edebilme becerisine olan güvenini, vazgeçmemeyi ve kararlılığı ölçmeye yönelik maddeleri içermektedir. Alt boyut 12 maddeden oluşmaktadır. 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21 ve 23. numaralı maddeler problem çözme becerisine olan güveni ölçmektedir. Ölçekten alınabilecek yüksek skorlar kişinin problem çözme becerisine olan güveninin yüksek olduğu anlamına gelir. Bu alt boyuttan alınabilecek en yüksek skor ise 60’tır.

b) **Öz Denetim:** İlgili alt boyut; kişilerin problem karşısında kendini yönetebilme, daha özerk davranışlar, düşünceler geliştirebilme, iç denetimli özelliklerinin baskınlığı ile ilgili ifadelerinden oluşmaktadır. Bu alt boyut toplam 7 maddeden oluşur. Ölçekte bulunan 2, 4, 6, 8, 10, 12 ve 14. numaralı maddeler öz denetim becerilerini ölçmektedir. Ölçekten alınacak skorun yüksek olması kişinin problemler karşısında öz denetiminin de yüksek olduğunu anlamına gelir. Alınabilecek en yüksek skor ise 35’tir.

c) **Kaçınma:** Ölçeğin bu alt boyutunda; kişilerin bir problemle karşılaştığında sorununu çözmek yerine erteleme, yok sayma, yüzleşememe, gerçek sorundan uzaklaşma eğilimini ölçen maddelerden oluşmaktadır. Toplam 5 maddeyi içermekte olan ölçekte bulunan 16, 18, 20, 22 ve 24. maddeler, problemlerden kaçınma

davranışını ölçmeye yönelik maddelerdir. Bu alt boyuttan alınacak skorun yüksek olması kaçınma davranışının az olduğunu ifade eder. Alınabilecek en yüksek skor ise 25'tir. Ölçeği oluşturan alt faktörlerden problem çözme becerisinde güven alt faktörünün güvenilirliği (0,85), 2. faktör olan öz denetimin de güvenilirliği (0,78) ve 3. faktörlerin ise kabul edilebilir güvenilirlik seviyesinin altında (0,66) olduğu saptanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerinin analizinde SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Normal dağılım gösteren veriler üzerinden t testleri, tek yönlü varyans analizi ve korelasyon testlerinden yararlanılmıştır.

3.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Sakarya ilinde bulunan TEKSEN Kolejinde 2018- 2019 eğitim öğretim yılında okumakta toplam 285 öğrenci ile sınırlıdır.

4. BULGULAR

Tablo 3: Araştırma Grubuna İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Değişken		N	%
Cinsiyet	Erkek	159	55,8
	Kadın	126	44,2
	Total	285	100,0
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul/Ortaokul	33	11,6
	Lise	117	41,1
	Lisans/ Lisansüstü	135	47,4
	Total	285	100,0
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul/Ortaokul	21	7,4
	Lise	101	35,4
	Lisans	163	57,2
	Total	285	100,0
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	145	50,9
	2-3 Kardeş	140	49,1
	Total	285	100,0
Sınıf Seviyesi	5sınıf	58	20,4
	6sınıf	70	24,6
	7sınıf	74	26,0
	8sınıf	83	29,1
	Total	285	100,0
Spor Yapma Durumu	Evet	179	62,8
	Hayır	106	37,2
	Total	285	100,0
Spor Branşı	Yüzme	43	15,1
	Voleybol	23	8,1
	Basketbol	49	17,2
	Futbol	27	9,5
	Raket Sporları	14	4,9
	Dövüş Sporları	23	8,1
	Yok	106	37,2
	Total	285	100,0

Tablo 3 e göre araştırmaya katılan öğrencilerin toplam sayısı 285 olup, cinsiyet açısından bakıldığında %55,8 i erkek, 44,2 si kadın, anne eğitim düzeylerine göre ilkokul/ortaokul 11,6, lise 41,1, lisans/lisansüstü 47,4, baba eğitim düzeylerine göre ilkokul/ortaokul 7,4, lise 35,4, lisans/lisansüstü 57,2, kardeş sayısına göre tek çocuk 50,9, 2-3 kardeş 49,1, sınıf seviyesine göre 5.sınıf 20,4, 6. Sınıf 24,6, 7.sınıf 26,0, 8.sınıf 29,1, spor yapma durumuna göre spor yapanlar 62,8, yapmayanlar 37,2, spor branşı yüzme 15,1, voleybol 8,1, basketbol 17,2, futbol 9,5, raket sporları 4,9, dövüş sporları 8,1, branşı olmayan ise 37,2 olarak görülmektedir.

Tablo 4: Özgüven Ölçeği ve Problem Çözme Envanterine İlişkin İlk Test Korelasyon Analizi Sonuçları

		Özgüven Ölçeği	Problem Çözme Envanteri
Özgüven Ölçeği	Pearson Correlation	1	,215**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	285	285
Problem Çözme Envanteri	Pearson Correlation	,215**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	285	285

Tablo 4 incelendiğinde özgüven ve problem çözme arasında .215 düzeyinde pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Özgüven Ölçeği ve Problem Çözme Envanterine İlişkin Son Test Korelasyon Analizi Sonuçları

		Özgüven Ölçeği	Problem Çözme Envanteri
Özgüven Ölçeği	Pearson Correlation	1	,519**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	285	285
Problem Çözme Envanteri	Pearson Correlation	,519**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	285	285

Tablo 5 incelendiğinde özgüven ve problem çözme arasında .519 düzeyinde pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Bağımlı Örneklem Paired Simple T-Testi Sonuçları

	Ölçekler	N	X	SS	P
Genel Toplam Puan	Özgüven İlk Test	285	125,6281	17,04061	,000**
	Özgüven Son Test	285	138,2667	11,99262	
	Problem Çözme İlk Test	285	73,1544	10,15534	
	Problem Çözme Son Test	285	88,2702	14,18641	
Özgüven Ölçeği Alt Boyutları	İç Özgüven İlk Test	285	64,6386	8,66834	,000**
	İç Özgüven Son Test	285	70,8000	6,43374	
	Dış Özgüven İlk Test	285	60,9895	9,47290	
	Dış Özgüven Son Test	285	67,4667	6,41986	
Problem Çözme Ölçeği Alt Boyutları	Güven İlk Test	285	44,7123	8,44126	,000**
	Güven Son Test	285	49,5930	4,17774	
	Kaçınma İlk Test	285	10,1158	3,78525	
	Kaçınma Son Test	285	19,8842	2,18321	
	Özdenetim İlk Test	285	18,3263	6,27724	
	Özdenetim Son Test	285	23,6737	4,29312	

*P<.05, **P<.01

Tablo 6 incelendiğinde, Özgüven ölçeğinin toplam puanı, iç öz güven ve dış özgüven alt boyutlarında son testler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($P<.01$). Ayrıca Problem çözme envanterinin toplam puanının yanı sıra Güven, Kaçınma ve Özdeneti alt boyutlarında son testler lehine anlamlı farklılık görülmektedir. ($P<.01$).

Tablo 7: Cinsiyet değişkenine ilişkin Bağımsız Örneklem T testi Sonuçları

		Cinsiyet	N	X	SS	P
Özgüven Ölçeği Toplam Puan Sonuçları	Özgüven İlk Test	Erkek	159	125,0063	15,62111	,490
		Kadın	126	126,4127	18,71353	
	Özgüven Son Test	Erkek	159	138,5157	12,28040	,693
		Kadın	126	137,9524	11,66043	
Problem Çözme Toplam Puan Sonuçları	Problem Çözme İlk Test	Erkek	159	72,5849	9,41336	,288
		Kadın	126	73,8730	11,01707	
	Problem Çözme Son Test	Erkek	159	88,9623	13,53424	,356
		Kadın	126	87,3968	14,97789	
Özgüven Ölçeği Alt Boyut Puan Sonuçları	İç Özgüven İlk Test	Erkek	159	64,4465	8,30254	,675
		Kadın	126	64,8810	9,13683	
	İç Özgüven Son Test	Erkek	159	71,0063	6,49001	,543
		Kadın	126	70,5397	6,37828	
	Dış Özgüven İlk Test	Erkek	159	60,5597	7,96320	,391
		Kadın	126	61,5317	11,09932	
	Dış Özgüven Son Test	Erkek	159	67,5094	6,60635	,899
		Kadın	126	67,4127	6,20228	
Problem Çözme Alt Boyut Puan Sonuçları	Özdenetim İlk Test	Erkek	159	18,3648	5,94428	,908
		Kadın	126	18,2778	6,69763	
	Özdenetim Son Test	Erkek	159	24,0000	6,26927	,325
		Kadın	126	23,2619	6,28799	
	Güven İlk Test	Erkek	159	44,1761	8,32910	,229
		Kadın	126	45,3889	8,56595	
	Güven Son Test	Erkek	159	45,1132	8,12324	,369
		Kadın	126	44,2063	8,83295	
Kaçınma İlk Test	Erkek	159	10,0440	3,57620	,720	
	Kadın	126	10,2063	4,04637		
Kaçınma Son Test	Erkek	159	19,8491	3,76054	,861	
	Kadın	126	19,9286	3,83078		

* $P<.05$, ** $P<.01$

Tablo 7 incelendiğinde; Cinsiyet açısından yapılan analizlerde her iki ölçeğin ön test ve son test sonuçlarında hiç bir alt boyuta ilişki anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 8: Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

		Kardeş Sayısı	N	X	S.S	P
Özgüven Ölçeği Toplam Puan Sonuçları	Özgüven İlk Test	Tek Çocuk	145	126,6759	17,47374	,291
		2 / 3 Kardes	140	124,5429	16,57265	
	Özgüven Son Test	Tek Çocuk	145	138,3310	12,69080	,927
		2 / 3 Kardes	140	138,2000	11,26924	
Problem Çözme Toplam Puan Sonuçları	Problem Çözme İlk Test	Tek Çocuk	145	73,8621	10,23245	,232
		2 / 3 Kardes	140	72,4214	10,05887	
	Problem Çözme Son Test	Tek Çocuk	145	87,6069	14,27717	,423
		2 / 3 Kardes	140	88,9571	14,10998	

Özgüven Ölçeği Alt Boyut Puan Sonuçları	İç Özgüven İlk Test	Tek Çocuk	145	65,5172	8,33842	,082
		2 / 3 Kardeş	140	63,7286	8,93610	
	İç Özgüven Son Test	Tek Çocuk	145	70,9724	6,78227	,645
		2 / 3 Kardeş	140	70,6214	6,07089	
	Dış Özgüven İlk Test	Tek Çocuk	145	61,1586	10,63777	,759
		2 / 3 Kardeş	140	60,8143	8,12721	
	Dış Özgüven Son Test	Tek Çocuk	145	67,3586	6,68505	,773
		2 / 3 Kardeş	140	67,5786	6,15515	
Problem Çözme Alt Boyut Puan Sonuçları	Özdenetim İlk Test	Tek Çocuk	145	18,7103	6,16319	,294
		2 / 3 Kardeş	140	17,9286	6,39091	
	Özdenetim Son Test	Tek Çocuk	145	23,6000	6,36331	,841
		2 / 3 Kardeş	140	23,7500	6,20875	
	Güven İlk Test	Tek Çocuk	145	44,8345	8,44098	,804
		2 / 3 Kardeş	140	44,5857	8,46999	
	Güven Son Test	Tek Çocuk	145	44,0621	8,99708	,185
		2 / 3 Kardeş	140	45,3857	7,79927	
Kaçınma İlk Test	Tek Çocuk	145	10,3172	3,81827	,361	
	2 / 3 Kardeş	140	9,9071	3,75298		
Kaçınma Son Test	Tek Çocuk	145	19,9448	3,72823	,784	
	2 / 3 Kardeş	140	19,8214	3,85580		

*P<.005, **P<.001

Tablo 8 e bakıldığında; Kardeş sayısı değişkeninde ilişkin yapılan analizlerde ölçeklere ilişkin anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 9: Spor Yapma Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

		Spor Yapma	N	X	S.S	P
Özgüven Ölçeği Toplam Puan Sonuçları	Özgüven İlk Test	Evet	179	126,4022	15,90545	,320
		Hayır	106	124,3208	18,80960	
	Özgüven Son Test	Evet	179	138,1397	11,80780	,817
		Hayır	106	138,4811	12,35216	
Problem Çözme Toplam Puan Sonuçları	Problem Çözme İlk Test	Evet	179	73,5978	10,46907	,339
		Hayır	106	72,4057	9,60434	
	Problem Çözme Son Test	Evet	179	87,0447	14,68081	,052
		Hayır	106	90,3396	13,11843	
Özgüven Ölçeği Alt Boyut Puan Sonuçları	İç Özgüven İlk Test	Evet	179	65,2346	8,69526	,131
		Hayır	106	63,6321	8,56941	
	İç Özgüven Son Test	Evet	179	70,7654	6,50935	,906
		Hayır	106	70,8585	6,33424	
	Dış Özgüven İlk Test	Evet	179	61,1676	7,77600	,681
		Hayır	106	60,6887	11,83487	
Dış Özgüven Son Test	Evet	179	67,3743	6,17440	,753	
	Hayır	106	67,6226	6,84168		
Problem Çözme Alt Boyut Puan Sonuçları	Özdenetim İlk Test	Evet	179	18,0559	6,46748	,335
		Hayır	106	18,7830	5,94419	
	Özdenetim Son Test	Evet	179	23,4749	6,54828	,475
		Hayır	106	24,0094	5,80557	
	Güven İlk Test	Evet	179	45,3911	8,17595	,078
		Hayır	106	43,5660	8,79179	
	Güven Son Test	Evet	179	44,2123	8,80115	,180
		Hayır	106	45,5566	7,76326	

Kaçınma İlk Test	Evet	179	10,1508	3,89967	,836
	Hayır	106	10,0566	3,60114	
Kaçınma Son Test	Evet	179	19,3575	3,87524	,002*
	Hayır	106	20,7736	3,46763	

*P<.005, **P<.001

Tablo 9'a göre; Spor yapma değişkeni için yapılan analizlerde, özgüven ölçeğinin ön ve son testlerine ilişkin herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmazken, Çocuklarda problem çözme envanterinin kaçınma alt boyutunun son tersterinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. ÇPÇE toplam puanları ve özdenetim ve güven alt boyutlarında öntest ve son testlere ilişkin herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 10: Anne Eğitim Düzeyi Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları

		Anne Eğitim Düzeyi	N	Mean	S:S.	Min.	Max.	P
Özgüven Ölçeği Toplam Puan Sonuçları	Özgüven İlk Test	İlkokul / Ortaokul	33	123,7576	14,25007	98,00	146,00	,155
		Lise	117	123,7863	17,23710	73,00	163,00	
		Lisans / Lisansüstü	135	127,6815	17,36855	73,00	216,00	
		Total	285	125,6281	17,04061	73,00	216,00	
	Özgüven Son Test	İlkokul / Ortaokul	33	141,4242	11,74476	115,00	161,00	,234
		Lise	117	137,3932	11,66631	109,00	165,00	
		Lisans / Lisansüstü	135	138,2519	12,28561	104,00	165,00	
		Total	285	138,2667	11,99262	104,00	165,00	
Problem Çözme Toplam Puan Sonuçları	Problem Çözme İlk Test	İlkokul / Ortaokul	33	72,9091	8,19056	48,00	87,00	,874
		Lise	117	73,5299	11,15376	39,00	120,00	
		Lisans / Lisansüstü	135	72,8889	9,72891	34,00	108,00	
		Total	285	73,1544	10,15534	34,00	120,00	
	Problem Çözme Son Test	İlkokul / Ortaokul	33	94,8182	14,53327	64,00	119,00	,018*
		Lise	117	87,5556	14,33794	57,00	119,00	
		Lisans / Lisansüstü	135	87,2889	13,64413	54,00	113,00	
		Total	285	88,2702	14,18641	54,00	119,00	
Özgüven Ölçeği Alt Boyut Puan Sonuçları	İç Özgüven İlk Test	İlkokul / Ortaokul	33	63,9091	7,48066	48,00	77,00	,233
		Lise	117	63,7778	9,02689	39,00	84,00	
		Lisans / Lisansüstü	135	65,5630	8,58549	34,00	83,00	
		Total	285	64,6386	8,66834	34,00	84,00	
	İç Özgüven Son Test	İlkokul / Ortaokul	33	71,3030	6,72906	56,00	82,00	,511
		Lise	117	70,2735	6,20153	58,00	85,00	
		Lisans / Lisansüstü	135	71,1333	6,57312	54,00	85,00	
		Total	285	70,8000	6,43374	54,00	85,00	
	Dış Özgüven İlk Test	İlkokul / Ortaokul	33	59,8485	7,27204	47,00	70,00	,161
		Lise	117	60,0085	8,78625	34,00	79,00	

		Lisans / Lisansüstü	135	62,1185	10,40598	36,00	144,00	
		Total	285	60,9895	9,47290	34,00	144,00	
Dış Özgüven Son Test	İlkokul / Ortaokul	33	70,1212	5,92536	57,00	79,00	,041*	
	Lise	117	67,1197	6,39121	51,00	80,00		
	Lisans / Lisansüstü	135	67,1185	6,45311	50,00	80,00		
	Total	285	67,4667	6,41986	50,00	80,00		
Özdenetim İlk Test	İlkokul / Ortaokul	33	18,2424	5,09921	7,00	29,00	,269	
	Lise	117	19,0256	6,71907	7,00	35,00		
	Lisans / Lisansüstü	135	17,7407	6,11941	7,00	35,00		
	Total	285	18,3263	6,27724	7,00	35,00		
Özdenetim Son Test	İlkokul / Ortaokul	33	25,7273	6,43367	14,00	35,00	,136	
	Lise	117	23,4103	6,57077	7,00	35,00		
	Lisans / Lisansüstü	135	23,4000	5,92264	7,00	35,00		
	Total	285	23,6737	6,27724	7,00	35,00		
Güven İlk Test	İlkokul / Ortaokul	33	44,3939	7,47052	26,00	56,00	,233	
	Lise	117	43,7863	8,76300	19,00	60,00		
	Lisans / Lisansüstü	135	45,5926	8,34632	16,00	69,00		
	Total	285	44,7123	8,44126	16,00	69,00		
Güven Son Test	İlkokul / Ortaokul	33	48,0000	7,55811	35,00	59,00	,057	
	Lise	117	44,1624	8,34179	16,00	60,00		
	Lisans / Lisansüstü	135	44,3852	8,60838	19,00	69,00		
	Total	285	44,7123	8,44126	16,00	69,00		
Kaçınma İlk Test	İlkokul / Ortaokul	33	10,2727	3,22367	5,00	19,00	,050*	
	Lise	117	10,7179	3,95633	5,00	25,00		
	Lisans / Lisansüstü	135	9,5556	3,70088	5,00	21,00		
	Total	285	10,1158	3,78525	5,00	25,00		
Kaçınma Son Test	İlkokul / Ortaokul	33	21,0909	3,32005	14,00	25,00	,091	
	Lise	117	19,9829	3,63883	9,00	25,00		
	Lisans / Lisansüstü	135	19,5037	3,96980	5,00	25,00		
	Total	285	19,8842	3,78525	5,00	25,00		

*P<.05, **P<.01

Tablo 10 incelendiğinde Anne eğitim düzeyi değişkenine göre Problem çözme envanterinin son testinde anlamlı farklılık görülmektedir. Ortalamalara bakıldığında fark ilkokul/ortaokul lehinedir. Öz güven ölçeğinin dış özgüven alt boyutunda son testte ilkokul/ortaokul lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Problem çözme envanterinin kaçınma alt boyutunda ilk testlerinde lise lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. (P<.05)

Tablo 11: Baba Eğitim Düzeyi Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları

		Baba Eğitim Düzeyi	N	X	SS.	Min.	Max.	P
Özgüven Ölçeği Toplam Puan Sonuçları	Özgüven İlk Test	İlkokul / Ortaokul	21	125,8095	14,51764	97,00	146,00	,994
		Lise	101	125,7426	18,87785	87,00	216,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	125,5337	16,21852	73,00	161,00	
		Total	285	125,6281	17,04061	73,00	216,00	
	Özgüven Son Test	İlkokul / Ortaokul	21	142,6190	11,80032	115,00	165,00	,014*
		Lise	101	140,1089	10,69477	114,00	161,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	136,5644	12,52407	104,00	165,00	
		Total	285	138,2667	11,99262	104,00	165,00	
Problem Çözme Toplam Puan Sonuçları	Problem Çözme İlk Test	İlkokul / Ortaokul	21	72,1429	6,48294	63,00	85,00	,851
		Lise	101	73,4851	10,68233	39,00	120,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	73,0798	10,24513	34,00	108,00	
		Total	285	73,1544	10,15534	34,00	120,00	
	Problem Çözme Son Test	İlkokul / Ortaokul	21	93,5238	13,87667	64,00	116,00	,004**
		Lise	101	90,9604	13,44910	58,00	119,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	85,9264	14,27488	54,00	119,00	
		Total	285	88,2702	14,18641	54,00	119,00	
Özgüven Ölçeği Alt Boyut Puan Sonuçları	İç Özgüven İlk Test	İlkokul / Ortaokul	21	65,0952	7,73243	51,00	77,00	,963
		Lise	101	64,5248	8,74711	45,00	84,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	64,6503	8,77956	34,00	83,00	
		Total	285	64,6386	8,66834	34,00	84,00	
	İç Özgüven Son Test	İlkokul / Ortaokul	21	71,9524	6,30457	58,00	85,00	,459
		Lise	101	71,1683	5,90435	57,00	84,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	70,4233	6,76309	54,00	85,00	
		Total	285	70,8000	6,43374	54,00	85,00	
	Dış Özgüven İlk Test	İlkokul / Ortaokul	21	60,7143	7,26734	45,00	70,00	,953
		Lise	101	61,2178	11,71632	39,00	144,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	60,8834	8,12434	34,00	78,00	
		Total	285	60,9895	9,47290	34,00	144,00	
Dış Özgüven Son Test	İlkokul / Ortaokul	21	70,6667	5,79943	57,00	80,00	,000**	
	Lise	101	68,9406	5,71983	54,00	79,00		
	Lisans / Lisansüstü	163	66,1411	6,59206	50,00	80,00		
	Total	285	67,4667	6,41986	50,00	80,00		
Problem Çözme Alt Boyut Puan Sonuçları	Özdenetim İlk Test	İlkokul / Ortaokul	21	17,5238	6,16132	7,00	33,00	,832
		Lise	101	18,3861	6,26573	7,00	35,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	18,3926	6,32986	7,00	35,00	
		Total	285	18,3263	6,27724	7,00	35,00	
	Özdenetim Son Test	İlkokul / Ortaokul	21	24,8571	6,74749	14,00	35,00	,013*
		Lise	101	24,9505	6,16989	12,00	35,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	22,7301	6,15345	7,00	35,00	
		Total	285	23,6737	6,27724	7,00	35,00	
	Güven İlk Test	İlkokul / Ortaokul	21	44,7143	8,01338	30,00	57,00	,961
		Lise	101	44,5248	8,24208	19,00	60,00	
		Lisans / Lisansüstü	163	44,8282	8,66139	16,00	69,00	
		Total	285	44,7123	8,44126	16,00	69,00	
Güven Son Test	İlkokul / Ortaokul	21	47,4286	6,67511	33,00	56,00	,119	
	Lise	101	45,4059	8,46661	16,00	60,00		
	Lisans / Lisansüstü	163	43,9325	8,56142	19,00	69,00		
	Total	285	44,7123	8,44126	16,00	69,00		
Kaçınma İlk	İlkokul / Ortaokul	21	9,9048	4,15818	5,00	21,00	,318	

Test	Lise	101	10,5743	4,03075	5,00	25,00	
	Lisans / Lisansüstü	163	9,8589	3,57093	5,00	20,00	
	Total	285	10,1158	3,78525	5,00	25,00	
Kaçınma Son Test	İlkokul / Ortaokul	21	21,2381	2,73687	15,00	25,00	,004**
	Lise	101	20,6040	3,36178	9,00	25,00	
	Lisans / Lisansüstü	163	19,2638	4,03354	5,00	25,00	
	Total	285	19,8842	3,78525	5,00	25,00	

*P<.05, **P<.01

Tablo 11'e göre Baba eğitim düzeyi dğışkenine göre Özgüven ölçeği ve ÇPÇE'nin toplam puanları ile dış özgüven alt boyutunu son testlerinde anlamlı farklılık görölmektedir. Ortalamalara bakıldığında fark ilkokul/ortaokul lehinedir.. Problem çözme envanterinin Özdenetim alt boyutunda son testlerinde lise lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. (P<.05)

Tablo 12: Sınıf Seviyesi Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları

		Sınıf Seviyesi	N	X	S.S	Min.	Max.	P
Özgüven Ölçeği Toplam Puan Sonuçları	Özgüven İlk Test	5sınıf	58	127,8103	17,13666	73,00	163,00	,030*
		6sınıf	70	122,5571	17,43280	73,00	150,00	
		7sınıf	74	122,8108	15,87164	87,00	155,00	
		8sınıf	83	129,2048	17,03136	80,00	216,00	
		Total	285	125,6281	17,04061	73,00	216,00	
	Özgüven Son Test	5 Sınıf	58	135,6724	12,38192	110,00	157,00	,072
		6 Sınıf	70	140,8429	10,74289	113,00	165,00	
		7 Sınıf	74	137,0676	12,76589	104,00	161,00	
		8 Sınıf	83	138,9759	11,70988	108,00	165,00	
		Total	285	138,2667	11,99262	104,00	165,00	
Problem Çözme Toplam Puan Sonuçları	Problem Çözme İlk Test	5sınıf	58	73,5000	13,11521	34,00	120,00	,979
		6sınıf	70	72,7857	9,73101	39,00	93,00	
		7sınıf	74	73,0405	8,69489	55,00	100,00	
		8sınıf	83	73,3253	9,50752	46,00	108,00	
		Total	285	73,1544	10,15534	34,00	120,00	
	Problem Çözme Son Test	5sınıf	58	86,7414	13,01492	54,00	110,00	,604
		6sınıf	70	89,1429	15,35879	59,00	116,00	
		7sınıf	74	89,5811	14,00196	59,00	119,00	
		8sınıf	83	87,4337	14,20168	57,00	119,00	
		Total	285	88,2702	14,18641	54,00	119,00	
Özgüven Ölçeği Alt Boyut Puan Sonuçları	İç Özgüven İlk Test	5sınıf	58	65,7931	10,00308	34,00	84,00	,083
		6sınıf	70	63,2714	9,40540	39,00	79,00	
		7sınıf	74	63,3919	7,95676	46,00	81,00	
		8sınıf	83	66,0964	7,33454	44,00	82,00	
		Total	285	64,6386	8,66834	34,00	84,00	
	İç Özgüven Son Test	5sınıf	58	69,4310	6,61235	56,00	80,00	,135
		6sınıf	70	71,8857	5,58088	58,00	85,00	
		7sınıf	74	70,2973	6,75142	54,00	82,00	
		8sınıf	83	71,2892	6,58626	54,00	85,00	
		Total	285	70,8000	6,43374	54,00	85,00	
Dış Özgüven İlk Test	5sınıf	58	62,0172	7,64220	39,00	79,00	,027*	
	6sınıf	70	59,2857	8,65631	34,00	73,00		
	7sınıf	74	59,4189	8,55283	35,00	74,00		

		Problem Çözme Alt Boyut Puan Sonuçları					
		8sınıf	83	63,1084	11,49020	36,00	144,00
Total		285	60,9895	9,47290	34,00	144,00	
Dış Özgüven Son Test	5sınıf	58	66,2414	6,53012	52,00	79,00	
	6sınıf	70	68,9571	6,03237	51,00	80,00	
	7sınıf	74	66,7703	6,84975	50,00	79,00	,076
	8sınıf	83	67,6867	6,10463	54,00	80,00	
	Total	285	67,4667	6,41986	50,00	80,00	
	Özdenetim İlk Test		58	17,6724	6,82202	7,00	35,00
6sınıf		70	19,1429	6,74867	7,00	35,00	
7sınıf		74	18,7297	6,26208	7,00	35,00	,416
8sınıf		83	17,7349	5,43270	7,00	30,00	
Total		285	18,3263	6,27724	7,00	35,00	
Özdenetim Son Test		58	23,2069	5,71474	13,00	35,00	
6sınıf		70	24,2286	6,26971	10,00	35,00	
7sınıf		74	24,4459	5,90598	9,00	35,00	,330
8sınıf		83	22,8434	6,92729	7,00	35,00	
Total		285	23,6737	6,27724	7,00	35,00	
Güven İlk Test		58	45,7414	9,34816	16,00	60,00	
6sınıf		70	43,0143	8,14096	19,00	60,00	
7sınıf		74	44,0270	7,60312	27,00	59,00	,101
8sınıf		83	46,0361	8,56745	24,00	69,00	
Total		285	44,7123	8,44126	16,00	69,00	
Güven Son Test		58	43,8966	6,60858	28,00	59,00	
6sınıf		70	44,7286	8,50391	22,00	59,00	
7sınıf		74	44,3919	9,81028	16,00	69,00	,690
8sınıf		83	45,5542	8,28347	19,00	60,00	
Total		285	44,7123	8,44126	16,00	69,00	
Kaçınma İlk Test		58	10,0862	4,22310	5,00	25,00	
6sınıf		70	10,6286	3,99337	5,00	21,00	
7sınıf		74	10,2838	3,71048	5,00	21,00	,355
8sınıf		83	9,5542	3,31388	5,00	19,00	
Total		285	10,1158	3,78525	5,00	25,00	
Kaçınma Son Test		58	19,6379	3,62108	11,00	25,00	
6sınıf		70	20,1857	3,71949	11,00	25,00	
7sınıf		74	20,7432	2,95658	13,00	25,00	,033*
8sınıf		83	19,0361	4,42401	5,00	25,00	
Total		285	19,8842	3,78525	5,00	25,00	

*P<.05, **P<.01

Tablo 12 de sınıf seviyesi değişkeninin analiz değerleri görülmektedir. Özgüven ölçeğinin toplam puanlarında ve dış özgüven alt boyutunun ilk testlerde 8. sınıf lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca ÇPÇE nin kaçınma alt boyutunun son testlerinde 7. sınıflar lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır. (P<.05)

Tablo 13: Spor Branşı Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları

	Spor Branşı	N	X	S.S	Min.	Max.	P
Özgüven Ölçeği Toplam Puan Sonuçları	Yüzme	43	125,2791	21,80577	73,00	216,00	,796
	Voleybol	23	121,6522	18,61966	80,00	146,00	
	Basketbol	49	123,8367	14,54210	94,00	157,00	
	Futbol	27	125,8148	16,17937	96,00	154,00	
	Raket Sporları	14	129,6429	11,71854	115,00	151,00	
	Dövüş Sporları	23	127,4783	15,45630	94,00	151,00	
	Yok	106	126,4811	16,89307	73,00	163,00	
	Total	285	125,6281	17,04061	73,00	216,00	
	Yüzme	43	140,6047	11,88264	114,00	159,00	,127
	Voleybol	23	135,6522	9,40797	120,00	155,00	
	Basketbol	49	139,7143	14,88428	104,00	165,00	
	Futbol	27	134,1481	9,88279	118,00	155,00	
	Raket Sporları	14	133,6429	9,54832	110,00	149,00	
	Dövüş Sporları	23	136,5217	12,95050	110,00	160,00	
Yok	106	139,2547	11,33647	109,00	165,00		
Total	285	138,2667	11,99262	104,00	165,00		
Problem Çözme Toplam Puan Sonuçları	Yüzme	43	72,9070	7,60581	60,00	91,00	,837
	Voleybol	23	76,3043	12,44784	39,00	93,00	
	Basketbol	49	73,1224	10,02213	58,00	108,00	
	Futbol	27	73,4444	10,92398	45,00	92,00	
	Raket Sporları	14	72,6429	8,83705	58,00	91,00	
	Dövüş Sporları	23	71,7826	7,83904	57,00	89,00	
	Yok	106	72,8774	11,07180	34,00	120,00	
	Total	285	73,1544	10,15534	34,00	120,00	
	Yüzme	43	91,6977	14,90052	59,00	118,00	,330
	Voleybol	23	86,6087	11,66089	59,00	105,00	
	Basketbol	49	90,8163	15,04393	57,00	119,00	
	Futbol	27	84,7037	13,80584	61,00	109,00	
	Raket Sporları	14	85,9286	17,16644	54,00	108,00	
	Dövüş Sporları	23	87,5652	14,31409	57,00	110,00	
Yok	106	87,4340	13,55414	58,00	119,00		
Total	285	88,2702	14,18641	54,00	119,00		
Özgüven Ölçeği Alt Boyut Puan Sonuçları	Yüzme	43	64,1860	8,18319	39,00	78,00	,599
	Voleybol	23	62,0000	10,09500	44,00	78,00	
	Basketbol	49	63,7755	8,14265	45,00	82,00	
	Futbol	27	65,0000	8,64692	47,00	80,00	
	Raket Sporları	14	66,9286	6,40270	57,00	79,00	
	Dövüş Sporları	23	65,9565	8,10992	50,00	80,00	
	Yok	106	65,1132	9,17172	34,00	84,00	
	Total	285	65,1132	9,17172	34,00	84,00	
	Yüzme	43	72,5581	6,02100	58,00	82,00	,009**
	Voleybol	23	68,9565	5,38076	60,00	82,00	
	Basketbol	49	71,8571	7,64580	54,00	85,00	
	Futbol	27	67,6296	5,26343	57,00	79,00	
	Raket Sporları	14	67,8571	4,88100	57,00	77,00	
	Dövüş Sporları	23	70,1739	7,41407	57,00	83,00	
Yok	106	71,3302	6,05801	56,00	85,00		
Total	285	70,8000	6,43374	54,00	85,00		
Dış Özgüven İlk Test	Yüzme	43	61,0930	15,66436	34,00	144,00	,950
Voleybol	23	59,6522	9,21762	36,00	70,00		

	Basketbol	49	60,0612	7,06638	45,00	75,00	
	Futbol	27	60,8148	8,15729	47,00	76,00	
	Raket Sporları	14	62,7143	5,90213	53,00	74,00	
	Dövüş Sporları	23	61,5217	8,13449	44,00	74,00	
	Yok	106	61,3679	8,23850	35,00	79,00	
	Total	285	60,9895	9,47290	34,00	144,00	
	Yüzme	43	68,0465	6,60070	55,00	79,00	
	Voleybol	23	66,6957	5,47253	57,00	76,00	
Dış Özgüven Son Test	Basketbol	49	67,8571	7,87401	50,00	80,00	
	Futbol	27	66,5185	5,38781	57,00	76,00	,728
	Raket Sporları	14	65,7857	5,26496	53,00	72,00	
	Dövüş Sporları	23	66,3478	6,30735	52,00	77,00	
	Yok	106	67,9245	6,24835	51,00	80,00	
	Total	285	67,4667	6,41986	50,00	80,00	
	Yüzme	43	18,0930	6,67195	7,00	33,00	
	Voleybol	23	20,5652	6,70703	7,00	29,00	
Özdenetim İlk Test	Basketbol	49	17,5714	5,38129	9,00	35,00	
	Futbol	27	18,4444	6,22237	7,00	28,00	,668
	Raket Sporları	14	19,0714	5,60857	11,00	30,00	
	Dövüş Sporları	23	18,6087	5,64671	10,00	29,00	
	Yok	106	18,0943	6,66409	7,00	35,00	
	Total	285	18,3263	6,27724	7,00	35,00	
	Yüzme	43	25,1163	6,05219	7,00	35,00	
	Voleybol	23	23,4783	5,34168	11,00	33,00	
Özdenetim Son Test	Basketbol	49	23,3469	6,63812	9,00	35,00	
	Futbol	27	22,9259	6,44459	7,00	32,00	,807
	Raket Sporları	14	24,1429	6,28621	13,00	33,00	
	Dövüş Sporları	23	23,3913	5,96001	12,00	33,00	
	Yok	106	23,4717	6,48398	7,00	35,00	
	Total	285	23,6737	6,27724	7,00	35,00	
	Yüzme	43	45,7907	7,09312	27,00	60,00	
	Voleybol	23	43,9565	10,34618	19,00	59,00	
Güven İlk Test	Basketbol	49	44,8163	7,34754	30,00	69,00	
	Futbol	27	44,8519	9,40828	24,00	59,00	,959
	Raket Sporları	14	43,2143	8,09728	25,00	54,00	
	Dövüş Sporları	23	43,9565	8,83422	22,00	56,00	
	Yok	106	44,7170	8,83581	16,00	60,00	
	Total	285	44,7123	8,44126	16,00	69,00	
	Yüzme	43	46,0233	9,94147	16,00	60,00	
	Voleybol	23	43,5652	5,95304	33,00	53,00	
Güven Son Test	Basketbol	49	46,6939	7,96922	28,00	59,00	
	Futbol	27	42,4444	7,95339	26,00	57,00	,206
	Raket Sporları	14	41,2857	7,92686	28,00	54,00	
	Dövüş Sporları	23	44,6957	8,47689	24,00	56,00	
	Yok	106	44,5472	8,51456	19,00	69,00	
	Total	285	44,7123	8,44126	16,00	69,00	
	Yüzme	43	9,0233	3,29132	5,00	17,00	
	Voleybol	23	11,7826	4,27420	5,00	21,00	
Kaçınma İlk Test	Basketbol	49	10,7347	3,65591	5,00	21,00	
	Futbol	27	10,1481	2,90495	5,00	17,00	,095
	Raket Sporları	14	10,3571	3,58645	6,00	19,00	
	Dövüş Sporları	23	9,2174	2,89131	5,00	15,00	
	Yok	106	10,0660	4,19358	5,00	25,00	

	Total	285	10,1158	3,78525	5,00	25,00	
	Yüzme	43	20,5581	3,23892	13,00	25,00	
	Voleybol	23	19,5652	3,47492	11,00	25,00	
	Basketbol	49	20,7755	3,21627	13,00	25,00	
Kaçınma Son Test	Futbol	27	19,3333	3,39683	9,00	24,00	,315
	Raket Sporları	14	20,5000	3,99519	13,00	25,00	
	Dövüş Sporları	23	19,4783	3,89486	11,00	25,00	
	Yok	106	19,4151	4,28034	5,00	25,00	
	Total	285	19,8842	3,78525	5,00	25,00	

*P<.05, **P<.01

Tablo 13 incelendiğinde spor branşlarına ilişkin analiz sonuçları görülmektedir. Sonuçlara göre; Özgüven ölçeğinin iç özgüven alt boyutunda yüzme branşının lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Diğer hiçbir ölçümde anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

“Ortaokul Öğrencilerinde 12 Haftalık Ritim Eğitimi Çalışmasının Özgüven Gelişimi ve Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkisi”nin incelenmesi isimli çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Sakarya ilinde bulunan TEKSEN Kolejinde 2018- 2019 eğitim öğretim yılında ortaokul aşamasında okumakta olan 126 kız, 159 erkek olmak üzere toplam 285 öğrenci yer almıştır.

Araştırmada özgüven ve problem çözmeye ilişkin çeşitli değişkenler açısından eğitim öncesi ve sonrası farklılıklar saptanmış, ayrıca özgüven ve problem çözme becerisi arasındaki ilişki düzeyi de saptanmıştır.

Cinsiyet açısından özgüven ölçeği ve problem çözme ölçeği alt boyutlarında, eğitim öncesi testlerde istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklara rastlanılmamıştır. Kardeş sayısı, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyleri açısından yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda ilk testlerde anlamlı farklılıklara rastlanılmamıştır.

Özgüven Ölçeği ve Problem Çözme Envanterine İlişkin İlk Test Korelasyon Analizi Sonuçlarına bakıldığında .215 düzeyinde pozitif yönlü ilişki olduğu görülmüştür. Bu ilişki düzeyi 12 haftalık ritim eğitimi sonucunda ise .519 düzeyine yükselmiştir. İlk testte düşük seviyeli pozitif yönlü ilişki bulunmuşken, son değerlendirmede ilişki düzeyin orta seviyeye yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ritim eğitiminin bireylerde çeşitli yönlerde etkisi olduğuna yönelik alanyazından araştırmalar bulunmaktadır.

Kuşkusuz ki, her bireyin farklı özgüven düzeyine sahip olduğu söylenebilir ve insanlar genellikle düşük, orta veya yüksek özgüven düzeyine sahip olarak tanımlanabilirler⁴⁰ (Başoğlu). Özgüven bireylerde çevre koşullarıyla oluşmaktadır. O halde doğru eğitimle, bireylere özgüven kazandırılabilir. Bireyler belli alanda başarıya ulaştıklarında veya birtakım becerileri başarıyla sergilediklerinde, özgüven kazanmaları söz konusu olmaktadır. Nitekim ritim eğitimi de kazandırdığı beceriler açısından özgüven duygusunu geliştirmektedir. Bu durum yapılan çalışma sonuçlarıyla da ortaya konmuştur. Uluğbay⁸¹ “Müzik Eğitiminin Çocuk Zekâsına Olan Etkileri” isimli çalışmasında, “müzik ile gelişim arasında doğrudan bir bağ vardır ve deneyler göstermektedir ki; müziğin doğru ve etkin kullanımının çocuk gelişim sürecinde birçok alanda özellikle zekâ gelişiminde ciddi katkıları olduğu aşikârdır” vurgusunu yapmaktadır.

Bilindiği üzere, problem çözme becerisi, yaşamının tümünde etkili olan ve basitten karmaşıklığa bütün etkinliklerde yer alan önemli bir yaşam becerisidir⁸² (Gülşen; Akt: Karabulut ve Kuru). Nietkim problem çözme becerisi, “bireyin bir hedef doğrultusunda ilerlerken karşısına çıkan engeller ile belirlediği hedef arasındaki boşluğu anlaması ve çözmesi süreci olarak tanımlamaktadır^{44,83,84} (Bingham; Morgan; Yıldırım). Öğrenilmesi ve geliştirilmesi gereken kapsamlı bir süreç olan problem çözme, bireyin bilinen veya tanımlanmış bir güçlüğü görmesi, güçlük hakkındaki gerçekleri değerlendirmesi, gereken bilgileri toplaması, alternatif çözüm yolları önermesi ve bu çözüm yollarının uygunluğunu test edebilmesi, ilgisi olmayan bilgileri yok etmesi ve çözüm yollarının en uygununu seçmesi gibi birçok temel düşünce sürecini gerektirmektedir⁸⁵ (Bakioğlu ve Hesapçioğlu). Atılğan ve Pınar⁸⁶ tarafından yapılan “Ritm Eğitiminin Kompleks Cimnastik Beceri Öğrenimi Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi” isimli deney ve kontrol gruplu çalışmada, 8 hafta sonunda deney grubu lehine anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Derri ve ark.⁸⁷ “okul öncesi çocuklarda yapmış oldukları çalışmada ritim becerisinin motor becerilerin öğrenilmesi ve performansında etkili bir faktör olduğunu bulmuşlardır. Tekiner ve ark.⁸⁸ (2002) “Müzik eğitimi dersinde verilen ritm eğitiminin ritm becerilerinin öğrenimi üzerine etkisi”ni araştırmışlar Müzik eğitimi ve beden eğitimi dersinde metranomla ritim eğitimi çalışan grup ile sadece beden eğitimi dersinde ritim eğitimi alan grubun başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulmuşlardır. Fullop ve ark.⁸⁹ bilgisayar eğitiminde 3 öğretim metodundan biri olarak ritim ile eğitim metodunu kullanmışlar ve ritim yoluyla yapılan eğitimin beceri öğretimine kolaylaştırdığı sonucunu bulmuşlardır. Yapılan çalışmalar beceri eğitimiyle bağlantılı olarak bireylerde ritim eğitiminin olumlu etkilerinden söz ederken, bu çalışmayla ilintili araştırmalarda da benzer sonuçlarla karşılaştığı söylenebilir. Kuru ve Akbulut⁸² tarafından yapılan “Ritm Eğitimi ve Dans Dersi Alan ve Almayan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi” isimli çalışmada, Cinsiyet ve ritim eğitimi dersi alıp-almama değişkenleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Öğrencilerin ritim eğitimi ve dans dersi alıp-almama değişkenine göre problem çözme becerileri karşılaştırıldığında, ders alan öğrencilerin, almayan öğrencilere oranla daha yüksek problem çözme becerilerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda çalışmalar arasında paralellik olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmada; cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim düzeyleri, spor yapma yapmama durumları, sınıf seviyesi ve spor branşı değişkenlerine göre farklılıklar

irdelenmiştir. Cinsiyet açısından bakıldığında özgüven ve problem çözme ölçeklerinde ilk test ve son testlerde herhangi farklılaşmaya rastlanılmamıştır.

Kardeş sayısı değişkenine göre de özgüven ve problem çözme ölçekleri ilk ve son testlerinde anlamlı farklılık görülmemiştir. Spor yapıp yapmama değişkenine bakıldığında ise, özgüven ölçeğinde farklılık görülmemiş, fakat problem çözme envanteri kaçınma alt boyutunda ilk testte farklılık yokken son testte spor yapanlar lehine anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Bu durumun spor yapan bireylerden kaynaklandığı görülmektedir.

Anne eğitim düzeyi tek yönlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, ilk testlerde fark görülmezken, son testte problem çözme boyutunda lisans/lisansüstü eğitime sahip olanlar, kaçınma alt boyutunda eğitim düzeyi lise, dış özgüven boyutunda da lisans/lisansüstü eğitime sahip olanlar lehine farklılık bulunmuştur.

Baba eğitim düzeyi tek yönlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, ilk testlerde fark görülmezken, son testte problem çözme boyutunda lise eğitime sahip olanlar, dış özgüven, özdenetim ve kaçınma alt boyutlarında ise eğitim düzeyi lise olanlar lehine farklılıklar görülmüştür.

Sınıf seviyesi tek yönlü varyans testi sonuçlarına bakıldığında, özgüven ölçeğinde ilk testte farklılık varken son testte farklılık bulunamamıştır. Problem çözme envanteri alt boyutlarında ilk testlerde farklılık yokken, son testte 7. Sınıflar lehine farklılık görülmüştür.

Spor branşı açısından ilk testlerde farklılık görülmezken, son testte iç özgüven alt boyutunda basketbolcular lehine farklılık bulunmuştur.

6. KAYNAKÇA

- 1) Kurtuldu, P. S. (2007). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Özgüven Düzeyleri İle Liderlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 2) Levent, T. (1994, 20-22 Ekim). Sanat Toplumu, Eğitsel Etken Olarak Güzel Sanatlar, Sanat Eğitiminin Geleceği. Seminer. Türk - Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi No: 8.
- 3) Bilen, S. (1995). İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretimi ve Güdüsel Süreçler Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- 4) Yılmaz, M. (2007). Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar. (2. Basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- 5) Özsoy, V. (2007). Görsel Sanatlar Eğitimi. (2. Basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- 6) Aydoğan, S. (2007). Oynayarak Eğlenerek Müzik Dilini Öğreniyoruz. (1. Basım). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- 7) Bektaş B. (2001). Okul Öncesi (3-6 Yaş Grubu) Çocuklarının Müzik Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözümleri Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- 8) Balcı, Y. B. Ve Say, N. (2005). Temel Sanat Eğitimi. (1. Basım). İstanbul: YA-PA Yayın Pazarlama.
- 9) Gökaydın, N. (1990). Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı Temel Sanat Eğitimi. (1. Basım). Ankara: Sedir Yayınevi.
- 10) Uysal, G. (2010). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenmenin Erişiyeye, Problem Çözme Becerilerine, Öğrenme Stillerine Etkisi ve Öğrenci Görüşleri. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- 11) Uçan, A. (1996). İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi. (2. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- 12) Yılmaz, M. (2007). Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar. (2. Basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- 13) Uçan, A. (2005). Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum. (3. Basım). Ankara: Evrensel Müzikeyi.
- 14) Uçan, A. (1997). Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar. (2. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- 15) Sun, M. ve Seyrek, H. (1998). Okulöncesi Eğitiminde Müzik. (1. Basım). İzmir: Müzik Eserleri Yayınları.
- 16) Tufan, S. ve Sökezoğlu, D. (2009, 23-25 Eylül). Oyun, Hareket, Dans ve Ritim Yoluyla Müzik Eğitiminin 7-11 Yaş Grubu Çocuk Yuvası Öğrencilerinin Sosyal Gelişimleri Üzerine Etkisi. 8. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, Samsun.
- 17) Uçal, E. (2003). Okul Öncesi Müzik Eğitiminde Orff Öğretisinin Müziksel Beceriler Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- 18) Morgül, M. (2006). Müzik Nasıl Öğretilir?. Ankara: Kök.
- 19) Machlis, J., Forney, K. (2003). The Enjoyment Of Music: An Introduction To Perceptive Listening. W. W. Norton & Company.
- 20) Özmenteş, (2005). Müzik Eğitiminin Boyutları ve Çalgı Eğitimi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. (9).
- 21) Akkaş, (1993). Okul Öncesi Eğitimde Müzik, Ankara: G.Ü. Mesleki Eğitim FaKültesi.
- 22) Ömeroğlu, E., Ersoy, Ö. İahin F, Kandır, A. ve Turla, A. (2003). Müziğin Okul Öncesi Eğitimde Kullanılması. Ankara: Kök.
- 23) Mertoğlu, E. (2005). Okul Öncesi Dönemde Ritm Eğitimi, Okul Öncesi Eğitiminde Güncel Konular, Morpa Yayınları, İstanbul.
- 24) Uçan, A. (1994). Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar. Ankara: Müzik Ansiklopedisi.
- 25) Tarman, (2006). Müzik Eğitiminin Temelleri. Ankara: Müzik Eğitimi.
- 26) Ürfioğlu, A. (1989). Bebeklik Ve Okulöncesi Dönemde Müziğin Gelişimi Ve Eğitimi. İstanbul: Ya-Pa.
- 27) Aktı, O.T. (2006). Ritm Duygusunun Performansa Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- 28) Sun, M. Ve Seyrek, H. (1988). Okul Öncesi Eğitimde Müzik. İzmir: Müzik Eserleri Yayınları.
- 29) Wolf, H. (1975). Nonusical Effect Of The Kodaly Music Curriculum In Primary Grade Children In Journal Of Learning Disabilities.
- 30) Öztürk, A. (2004). Okul Öncesi Eğitimde Müzik. İstanbul: Morpa Kültür.

- 31) Uçan, A. (2001). Müzik Öğretimi. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yay.
- 32) Say, A. (1992). Müzik Ansiklopedisi. (4. Cilt). Ankara: Başkent Yayınevi.
- 33) Ekici, T. (1998). Orff Çalgıları Ve Müzik Eğitiminde Kullanım Yöntemleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- 34) Altınok, R. (1980). Okul Öncesi Ve İlkokul Müzik Eğitimi Kitabı. İstanbul: Esin Yayınevi.
- 35) Yiğit, E.F. (2000). Müzik Eğitiminde Kodaly Metodunun Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- 36) Atılgan, A. O. E. (2003). Ritim Eğitiminin Kompleks Jimnastik Beceri Öğrenimi ve Motor Özellikler Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- 37) Tokinan, Banu (2008), Yaratıcı Dans Etkinliklerinin Motivasyon, Özgüven, Özyeterlik Ve Dans Performansı Üzerine Etkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- 38) Merey, Bihter (2010), Yetişkinlerde Özgüven Duygusu İle Anksiyete Düzeyi Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması ve Kültürlerarası Bir Yaklaşım, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- 39) Shavelson ve Diğerleri (1976), "Self-Concept: Validation Of Constructin Terpretations", Review Of Educational Research, 46(3), 407-441.
- 40) Başoğlu, Sezin (2007), Sınav Kaygısıyla Özgüven Arasındaki İlişkinin Erinlik Döneminde İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 41) Umutlu, Çiğdem (2010), Çocuk Dostu Okul Kapsamında Olan ve Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Özgüvenleri İle Zorbalık Eğilimlerinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- 42) Napoli, V. Ve Diğerleri (1992), "Adjustment And Growth İn A Changing World", (Forth Edition), USA, Company: West Publishing, 73.
- 43) Yalçın, B., Tetik, S. ve Açıkgöz, A. (2010). Yüksekokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisi Algıları İle Kontrol Odağı Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 2(2), 19-27.

- 44) Bingham, A. (1998). Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi. (F. Oğuzkan, Çev.) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- 45) Martin, D. J. (2001). Constructing Early Childhood Science. Delmar Thomson Learning.
- 46) Ritz (2007). Head Start On Science, NSTA Press.
- 47) Rezba,R.J.,Sprague,C.R.,Mcdonnough,J.T.,Matkins,J.J(2007). Learning And Assesing Science Process Skills Lova:Kendoll/Hunt Publishing Company.
- 48) Martin, D. J. (1997). Elementary Science Methods: A Constructivist Approach.
- 49) Harlen, W. (2006). Teaching, Learning And Assessing Science 5-12. London: Sage Publications.
- 50) Batı, K. (2010). Bilimsel Süreç Becerilerine Dayalı İlköğretim Fen Eğitiminin, Bilimsel Problem Çözme Becerilerine Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- 51) Bentley, Ebert E, Ebert C, (2000). The National İnvestigator. Wadsworth Thomson Learning.
- 52) Molitor, L. L Ve Kenneth, D. G. (1976). Development Of A Test Of Science Process Skills. Journal Of Research In Science Teaching Vol. 13, No. 5, Pp. 405-412.
- 53) Johnson, A. P.(2005). A Short Guide To Action Research, USA: Pearson Publishing.
- 54) Temiz.K.B. (2001). Lise 1. Sınıf Fizik Dersi Programının Öğrencilerin Bilimsel Süreç Becerilerini Geliştirmeye Uygunluğunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- 55) Düzgün, Z. (2011). Fen Ve Teknoloji Öğretmenlerinin Düşünme Stilleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisanstezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- 56) Güçlü, N. (2003). Lise Müdürlerinin Problem Çözme Becerileri. Milli Eğitim Dergisi, Cilt:160.
- 57) Kösterelioğlu, M. A. (2007). Okul Yöneticilerinin Problem Çözme Becerileri Ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- 58) Izgar, H., Gürsel, M., Kesici ve Negiş, A. (2004). Önder Davranışlarının Problem Çözme becerisine Etkisi. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı' nda Sunulmuş Bildiri. İnönü Üniversitesi: Malatya.
- 59) Köken, N. (2003). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Problem Çözme Becerilerinin Çoktan Seçmeli Testlerle Ölçülmesi. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, S. 55-68

- 60) Çömlekoğlu, G. (2001). Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerine Hesap Makinesinin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- 61) Kalaycı, N.,(2001). Sosyal Bilgilerde Problem Çözme Ve Uygulamalar, Ankara: Gazi.
- 62) Tok, E. & Sevinç, M. (2010). Düşünme Becerileri Eğitiminin Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerilerine Etkisi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (27), 67-82.
- 63) Bozan, M. (2008). Problem Çözme Etkinliklerinin 7. Sınıf Öğrencilerinin Basınç Konusu İle İlgili Başarı, Tutum Ve Üstbiliş Becerilerinin Gelişimine Etkisi. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- 64) Kesgin, E. (2006). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Öz- Yeterlilik Düzeyleri İle Problem Çözme Yaklaşımlarını Kullanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pamukkale.
- 65) Altun, M. (2000). İlköğretimde Problem Çözme Öğretimi. Milli Eğitim Dergisi, (147).
- 66) Korkmaz, H. (2002). Fen Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Yaratıcı Düşünme, Problem Çözme ve Akademik Risk Alma Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- 67) Yıldırım, S. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Bilişötesi Farkındalıkları İle Benzer Matematiksel Problem Türlerini Çözmeleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- 68) Goos, M., Galbraith, P. & Renshaw, P. (2000). A Money Problem: A Source Of Insight Into Problem Solving Action. International Journal For Mathematics Teaching And Learning, 80.
- 69) Akın, A. (2006), Başarı Amaç Oryantasyonları ile Bilişötesi Farkındalık, Ebeveyn Tutumları ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- 70) Desoete, A. Roeyers, H. Ve Buysse, A. (2001). Metacognition And Mathematical Problem Solving In Grade 3. Journal Of Learning Disabilities. 34(5), 435-449.
- 71) Karakelle, S. (2012). Üst Bilişsel Farkındalık, Zekâ, Problem Çözme Algısı ve Düşünme İhtiyacı Arasındaki Bağlantılar Interrelations Between Metacognitive Awareness, Perceived Problem Solving, Intelligence And Need For Cognition. Education, 37(164).
- 72) Alemdar, A. (2009). Bilisüstü Beceri Eğitiminin Fen Bilgisi Öğrencilerinin Başarılarına, Kavram Kazanımlarına, Kavramlarının Sürekliliğine ve Transferine Etkisi. Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- 73) Esendemir, Ö. (2011). Matematiksel Problem Çözme Ve Üstbiliş Üzerine Hazırlanan Bir Mesleki Gelişim Programı Ve Bu Programın Etkililiği. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- 74) Öğülmüş, S. (2004), Ben Sorun Çözebilirim, Kişiler Arası Sorun Çözme Becerileri Ve Eğitimi, Ankara, Babil Yayınları.
- 75) Arslan, Ç. Hamarta, E.Arslan, E. Saygın, Y. (2010). Ergenlerde Saldırganlık ve Kişilerarası Problem Çözmenin İncelenmesi, Elementary Education Online, 9(1), 379–388, 2010. İlköğretim Online, 9(1), 379-388.
- 76) Doğan, U. (2009). Lise Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Muğla.
- 77) Şahin, N.H., Şahin, N. Ve Heppner P. (1993). Psychometric Properties Of The Problem Solving Inventory In A Group Of Turkish University Students. Cognitivetherapy And Research. 17 (3), 379–385.
- 78) Derin, R. (2006). İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ve Denetim Odağı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- 79) Ünsal, Y. (2010). Problem Çözmedeki Anlam Karmaşası, Eğitim Dergisi, 28:15.
- 80) Serin, O., Serin, B. N., Saygılı, G. (2010). İlköğretim Düzeyindeki Çocuklar İçin Problem Çözme Envanterinin (ÇPÇE) Geliştirilmesi. İlköğretim Online, 9(2), 446-458.
- 81) Uluğbay, S. (2013). Müzik Eğitiminin Çocuk Zekâsına Olan Etkileri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 21 (3), 1025-1034.
- 82) Kuru, E. Ve Akbulut, E. O. (2009). Ritim Eğitimi Ve Dans Dersi Alan ve Almayan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29 (2), 441-458.
- 83) Morgan, C. T. (2000). Psikolojiye Giriş (Çev: H. Arıcı, O. Aydın, R. Bayraktar, O. Đmamoğlu, S. Karakaş, I. Savaşır, S. Topçu, P. Uçman, S. Hovardaoğlu, D. Şahin, B. Tegin, R. Eski, A. Gülerce, G. Acar, R. Coştur, Đ. Dinç, G. Uraz), 14. Baskı, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- 84) Yıldırım, R. (1999). Öğrenmeyi Öğrenmek. Đstanbul: Sistem Yayınları.

- 85) Bakioğlu, A. Ve Hesapçioğlu, M. (1997). Düşünmeyi Öğretmekte Öğretmen Ve Okul Yöneticisinin Rolü: Düşünmek!. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2: 49-78.
- 86) Atılgan, E. ve Pınar, S. (2005). Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 2: 11 - 24
- 87) Derri ve Ark. (2001). Complexitiy Of Rhythmic Ability As Measured İn Preschool Children, Perceptual & Motor Skills, 92, S. 777.
- 88) Tekiner T., Altay F., Demirhan, G. (2002). Müzik Eğitimi Dersinde Verilen Ritim Eğitiminin Ritim Becerilerinin Öğrenimi Üzerine Etkisi, Antalya: 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, S. 117,
- 89) Fullop, A., Kirby, R. H., Coates, G.D. (1992). Use Rhythm İn Acquisition Of Computer-Generated Traching Task. Perceptual & Motor Skills, 75 , 59-66.

7. EKLER

7.1. Uygulama Yapılacak Kurum İzin Yazısı

Köprübaşı mah. Eyüp sultan cad.
No:72 Yazlık / Serdivan /SAKARYA
www.teksenkoleji.com

17.09.2018

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi lisansüstü öğrencisi Serkan Kardeş'in "Ortaokul öğrencilerinde 12 haftalık ritim eğitimi çalışmasının özgüven gelişimi ve problem çözme becerisi üzerinde etkisi" adlı yüksek lisans tezinde kullanılmak üzere; 12 haftalık ritim eğitimi antrenman programının 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde okulumuz bünyesinde yapılmasında her hangi bir sakınca yoktur.

ÖZEL SERDIVAN TEKSEN KOLEJİ

7.2.Ölçekler

7.2.1. Özgüven Ölçeği

Bu ölçekten elde edilen sonuçlar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sizden istenilen bu ifadeleri okuduktan sonra noktalı yerlere gerekli bilgileri yazmanız ve tablodaki sorularda kendinizi değerlendirmeniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koymanızdır. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. İlginiz için teşekkür ederim.

Serkan KARDAŞ

Cinsiyet.....
Anne Eğitim Durumu.....
Kardeş Sayısı.....
Sınıfı.....

Baba Eğitim Durumu.....
Aile geliri.....
Spor yapıyorsa Bıranşı.....
(Spor yapmıyorsanız boş bırakınız)

		zaman	Nadiren	Sık sık	Genellikle	Her zaman
1	Kendimi başarılı bir insan olarak görürüm.					
2	Seçimlerimde başkalarına bağımlı değilimdir.					
3	Yaşamdaki zorluklarla baş edebilirim.					
4	Benim için aşılamayacak sorun yoktur.					
5	Başkalarının görüşlerine saygı gösteririm.					
6	Problemlerimin üstesinden gelebileceğime inanırım.					
7	Sosyal etkinliklere katılmaktan çekinmem.					
8	Verdiğim kararların arkasında dururum.					
9	Kendi kendime yetebileceğime inanırım.					
10	Aktif birisi olduğumu düşünürüm.					
11	Öz-eleştiri yapabilirim.					
12	Anlamadığım konularda başkalarına soru sorabilirim.					
13	Yeni girdiğim ortamlara uyum sağlarım.					
14	Kendimle barışık bir insanım.					

7.2.2. Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri

	Hiçbir zaman böyle	Ender olarak böyle	Arada sırada böyle	Sık sık böyle davranırım	Her zaman böyle
Sorunlarımdan kaçma yerine sorunumu çözmeye çalışırım.					
Ne zaman sorun yaşasam içimde hep bir karamsarlık olur ve kendimi kolay kolay toplayamam.					
Karşıma sorunlar çıktığında sakin olmaya çalışırım.					
Kafama bir şeyler takıldığında sinirli olurum ve istemediğim sözler söylerim.					
Yaşadığım problemlerin herkesin başına gelebileceğine inanırım.					
Başıma bir problem geldiğinde çabucak üzülürüm.					
Sorun yaşadığımda onu çözmek için bulduğum çözüm yolu işe yarayana kadar vazgeçmem.					
Sorun yaşadığımda uzun süre etkisinden kurtulamam.					
Sorunlarım olduğunda hep kendi kendime sorular sorarım ve çözüm yolları ararım.					
Sorunlarımı çözemediğim zaman her şeyden soğurum.					
Karşılaştığım sorunlardan kurtulmak için vazgeçmeden bütün çözüm yollarını denerim.					
Sorun yaşadığımda kendimi kolay kolay derse veremem.					
Öncelikle sorunlarımın neden kaynaklandığını bulmaya çalışırım.					
Arkadaşlarımla sorun yaşadığımda konuşmak yerine kavga ederim.					

7.2.3. 12 Haftalık Ritim Eğitimi Programı

HAFTA	ÖĞRENME ALANI	KONU BAŞLIĞI	KAZANIMLAR	YÖNTEM VE TEKNİKLER	ARAÇ-GEREÇ VE MATERYALLER	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DEĞERLER	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
1.HAFTA	DİNLEME - KAVRAMA	TAKIM ÇALIŞMASI	Varolan mevcut grupla birlikte hareket etmeye özen gösterir.	Anlatım, Gösterim.	Etkileşimli tahta,	Grup oluşturulup aynı anda Aynı ritmik tempoda 8 ölçü 4/4 'lük alkış yaptırılır	Oluşturulan gruplara eş zamanlı metronom verilir. Bu metronom doğrultusunda senkron sağlanır	Çalışkanlık, Sorumluluk,	-öz değerlendirme. -gözlem
2.HAFTA	DİNLEME - TEKRARLAMA	TONLAMA VE ZAMANLAMA	Senkronizasyon bütünlüğünü sağlar	Anlatım, Gösterme, Çalma, Uygulama.	Baget	Eş zamanda verilen ritmik kalıpları grup halinde bagetleri birbirine vurarak tekrarlar. Ritim kalıbı : 2/4 – 4/4	Öğrencilere verilen tempoyla birlikte eş zamanlı aynı kalıpların çalınmasını sağlar.	Çalışkanlık sorumluluk Ekip ruhu.	-öz değerlendirme. -gözlem

HAFTA	ÖĞRENME ALANI	KONU BAŞLIĞI	KAZANIMLAR	YÖNTEM VE TEKNİKLER	ARAÇ-GEREÇ VE MATERYALLER	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DEĞERLER	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
3.HAFTA	MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME	FORTE - PIANO	Ritim’de ki ses yüksekliği ve düşükliğini uygular	Anlatım, Tekrarlama Uygulama.	Trampet,baget	Dört tane sekizlik vuruş yaptırılır, bunların dördü piano (hafif), dördü forte (kuvvetli) çaldırılır	Öğrencilerin kullandıkları materyallerin frekans şiddetini ayarlanması sağlanır.	Çalışkanlık, Estetik, Sorumluluk,	Doğru/yanlış Maddeleri
4.HAFTA	MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME	FORTE - PIANO	Şarkı içinde ki nüansları uygular	Anlatım, Uygulama. tekrarlama	Trampet,baget Ses sistemi	Seçilen şarkıda ki forte ve piano yerlerini trampet’le birlikte yapar	Öğrencilere eşlik için verilen şarkılarda ki forte, piano Yerlerine eşlik etmesi sağlanır.	Çalışkanlık, Estetik, Sorumluluk,	Doğru/Yanlış maddeleri

HAFTA	ÖĞRENME ALANI	KONU BAŞLIĞI	KAZANIMLAR	YÖNTEM VE TEKNİKLER	ARAÇ-GEREÇ VE MATERYALLER	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DEĞERLER	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
5.HAFTA	RİTİMSEL ALGI VE BİLGİLENME	RİTİM ENSTRÜMANLARI	Ritimi oluşturan enstrümanları tanır.	Anlatım, Soru-cevap, Gösterme ,örnekleme,uygulama	Ritim enstrüman Kartları. Akıllı tahta. Mevcut ritim aletleri. (bendir) (marakas) (darbuka)	Ritim enstrüman kartlarını karıştırıp öğrencilere sorulan enstrümanları bulmaları istenir.daha sonra mevcutta bulunan enstrümanlarla öğretilen laıpların uygulanması sağlanır.	Vurmalı çalgıların genel özellikleri anlatılır.örnekler verilir.	Çalışkanlık, Sabır, Sorumluluk,	-Öz değerlendirme -Gözlem
6.HAFTA	DİNLEME - YORUMLAMA	FARKLI RİTİM KALIPLARI	Farklı müzik tarzlarına ritmik eşlik eder.	Şarkı Öğretimi, Uygulama. Sunum Taklit etme Canlandırma Çalma Gösteri	Etkileşimli Tahta, Cd çalar	Farklı müzik tarzlarında kullanılan ritim kalıpları dinletilir. Eşlik yapılır.	Farklı coğrafyalara ait müzik ve ritim kalıplarını algılar .	Farklı kültürlerin birbirinden farklı ritmik yapıları	-Öz Değerlendirme -Gözlem -Mülakat -Sunum -Proje Görevi

HAFTA	ÖĞRENME ALANI	KONU BAŞLIĞI	KAZANIMLAR	YÖNTEM VE TEKNİKLER	ARAÇ-GEREÇ VE MATERYALLER	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DEĞERLER	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
7.HAFTA	MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME	RİTİM EĞİTİMİ VE DANSTA TEKNİKLER	Bellirlenen ritim kalıplarıyla çapraz kol ve bacak hareketlerini istenilen seviyede yapar.	Anlatım, Soru-cevap, tekrar	Cd çalar Etkileşimli tahta Ritim Çalgıları.	Belirlenen ritim kalıplarıyla aynı zamanlama ile hareket etmesi sağlanır.	Öğrencilerin bunu bir sosyo-kültür faaliyeti olarak edinmesi hedeflenerek ritmik hareket etmeleri hedeflenir.	Arkadaşlık, Çalışkanlık, Paylaşma, Sabır, Sorumluluk	-Açık uçlu sorular -Kısa yanıtli maddeler
8.HAFTA	VÜCUT PERKÜSYON	RİTİM EĞİTİMİ VE BODY PERCÜSSİON	vücudunun belirli bölgelerini kullanarak ritim kalıpları oluşturur	Gösterme, tekrarlama,uygulama.		Vücudun hassas bölgeleri dışında kalan bölgelere avuç içleriyle şiddetsiz darbeler vurularak ses çıkarılması istenir. Çıkan seslerin zamanlarını ayarlamaları sağlanıt	Vücudun farklı bölgelerinden farklı tonların oluştuğunu anlar.	Üretkenlik Çalışkanlık, Sorumluluk,	-Öz Değerlendirme -Gözlem -Proje Görevi

HAFTA	ÖĞRENME ALANI	KONU BAŞLIĞI	KAZANIMLAR	YÖNTEM VE TEKNİKLER	ARAÇ-GEREÇ VE MATERYALLER	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DEĞERLER	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
9.HAFTA	VURMALI ÇALGILAR	RİTİM KALIPLARI	Verilen uygun enstrümanlarda 2/4, 4/4/, 9/8 Ritim Kalıplarını Çalmaya özen gösterir	Gösterme, Tekrarlama, Çalma	Bendir . Trampet Baget	Mevcutta bulunan enstrümanların ,belirlenen ritim kalıplarında nasıl çalınacağını gösterip tekrar yöntemiyle doğru çalınması sağlanır.	Farklı ritim aletlerinden farklı seslerin çıktığını ama aynı ritmik kalıpların oluştuğunu fark eder.	Bütünlük, Zamanlama ,	-Öz değerlendirme - Gözlem -Proje görevi
10.HAFTA	DİNLEME-TEKRARLAMA	RİTİM KALIPLARI	Verilen uygun enstrümanlarda 2/4, 4/4/, 9/8 Ritim Kalıplarını Doğru çalar	Gösterme, Tekrarlama, Çalma	Bendir . Trampet Baget	Mevcutta bulunan enstrümanların ,belirlenen ritim kalıplarında nasıl çalınacağını gösterip tekrar yöntemiyle doğru çalınması sağlanır.	Farklı ritim aletlerinden farklı seslerin çıktığını ama aynı ritmik kalıpların oluştur.	Bütünlük, Zamanlama ,	-Öz değerlendirme - Gözlem -Proje görevi

HAFTA	SÜRE	ÖĞRENME ALANI	KONU BAŞLIĞI	KAZANIMLAR	YÖNTEM VE TEKNİKLER	ARAÇ-GEREÇ VE MATERYALLER	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DEĞERLER	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
11.HAFTA	35 DAKİKA	MÜZİKSEL ALGI VE hareket	RİTMİK HAREKETLER	Öğrenilen ritim kalıplarını dansa dönüştürür.	Gösterme Tekrarlama Çalma Dans	Bendir Trampet Baget	Belirlenen koreografi anlatılır,gösterilir ve tekrar yöntemiyle uygulanması sağlanır	Koreografi ve ritmi birleştiren öğrenciler öz güvenlerini geliştirerek ,kendilerini daha rahat ifade ettiklerini fark ederler.	Özgüven, Kendini ifade, sosyalleşme	-Öz Değerlendirme - Gözlem -Proje Görevi
12.HAFTA	35 DAKİKA	MÜZİKSEL ALGI VE DANS		Hazırlanan 12 haftalık programda öğrendiği ritim enstrümanlarını belirlenen kalıplar ve danslar eşliğinde gösteri formatında sergiler.	Çalma Dans etme Sergileme	Bendir trampet baget	Yapılan etkinlikler sahnelenip gösteri oluşturulur	Ritim ve dans eğitimi almış gruplarda sahnelenen gösteriler sayesinde bireyin özgüven duygusu oluşur . Oluşturulan gruplarla ortak hareket etmesi gelişir.	Özgüven, Kendini ifade, sosyalleşme	-Öz Değerlendirme - Gözlem -Proje Görevi

8. ÖZGEÇMİŞ

SERKAN KARDAŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

DOĞUM YERİ: Diyarbakır

DOĞUM TARİHİ: 23.02.1980

EV ADRESİ: Arabacı Alanı M. Panorama Evleri. 16/3

Serdivan / SAKARYA

GSM : 0506 307 81 85

e-mail : srknkrds007@hotmail.com

EĞİTİM:

2002 – 2007 Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Müziği Bölümü (Kanun ve Perküsyon)

1994 – 1997 Diyarbakır Endüstri Meslek Lisesi (Yapı Bölümü)

BİLGİSAYAR :

Tüm Office Programları, İnternet Kullanımı

YABANCI DİL :

İngilizce

MESLEKİ EĞİTİMLER

02.06.2008 - 07.07.2008

İ.E.Ulagay İlaç Sanayi Tıbbi Tanıtım Sorumlusu Eğitimi

06.01.2008 - 27.01.2008

Novartis Tıbbi Tanıtım Sorumlusu Eğitimi

ÇALIŞTIĞI YERLER :

2012 --..... TEKSEN Koleji Müzik Öğretmeni

2010 -- 2012 Sakarya Fen Lisesi Müzik Öğretmeni

2008 – 2010 İ.E.Ulagay İlaç Sanayii

2007 – 2008 Mehmet Zorlu İ.Ö.O Müzik Öğretmenliği

2007 – 2008 Erenler İ.Ö.O Müzik Öğretmenliği

HOBİLERİ :

Sanat, Seyahat, Spor, Doğa sporları, Sinema ve Tiyatro..